

DOBRYSTART

Centra wspierania i informacji organizacji
pozarządowych na obszarach wiejskich

Projekt „Dobry Start” po pierwszej ewaluacji

Rola FAOW
w upowszechnianiu
w Polsce podejścia Leader

Wiejskie sieci współpracy
w Europie

Wioski tematyczne

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt finansowany przez Unię Europejską w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

forum aktywizacji obszarów wiejskich

Od Wydawcy

Czwarty numer Biuletynu „Dobry Start” kontynuuje rozpoczętą w poprzednich numerach serię przykładów interesujących działań podejmowanych przez lokalne organizacje wiejskie. W tym numerze skupiamy się przede wszystkim na przykładach związanych z wioskami tematycznymi, których w naszym kraju stale przybywa. Obok krótkich szkiców o tworzeniu i funkcjonowaniu wsi i małych miasteczek tematycznych w różnych regionach, zamieszczamy szersze omówienie tego tematu przez głównego inicjatora tego typu przedsięwzięć w Polsce, dr Wacława Idziaka, związanego z Uniwersytetem Szczecińskim. Ponadto prezentujemy „portrety” dwóch organizacji od lat budujących aktywność lokalną w swoich społecznościach: Towarzystwa Rozwoju Gminy Płużnica oraz Stowarzyszenia na rzecz Olszewki i Lubaszcz.

Podejście Leader pozostaje jedną z podstawowych metod animowania i wspierania organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich. Z tego względu, biorąc pod uwagę toczącą się obecnie dyskusję o kształcie tego podejścia w nowym okresie programowania funduszy unijnych (na lata 2014-2020) oraz planowaną na maj 2013 roku ogólnopolską konferencję lokalnych grup działania w Supraślu (Forum LGD), postanowiliśmy przypomnieć czytelnikom działania, jakie do tej pory podejmowało Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich dla upowszechnienia, a następnie doskonalenia tego podejścia w Polsce.

W naszym biuletynie staramy się na bieżąco informować czytelników o przygotowywanych rozwiązaniach prawnych i instytucjonalnych, które będą miały wpływ na funkcjonowanie organizacji pozarządowych na wsi. W niniejszym numerze prezentujemy propozycje dotyczące nowelizacji ustawy Prawo o stowarzyszeniach, przygotowane przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych przy wsparciu Kancelarii Prezydenta RP, jak również inicjatywę Kancelarii Prezydenta przygotowania projektu Ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego, która ma zwiększyć udział mieszkańców w działaniach samorządów.

Czytelnika Biuletynu zainteresują zapewne wyniki ewaluacji pierwszego roku funkcjonowania projektu „Dobry Start”. Wyniki te pokazują, że działania szkoleniowe i doradcze realizowane w projekcie oceniane są generalnie jako trafne i wysokiej jakości. Prezentujemy także informację na temat wiejskich sieci współpracy w Europie oraz sprawozdanie przedstawiciela FAOW, który uczestniczył w ostatnim spotkaniu roboczym grupy organizacyjnej sieci PREPARE. Jak zwykle informujemy też czytelników o doradcach w projekcie „Dobry Start” i kolejnych szkoleniach planowanych w ramach tego projektu, a także o następnych ciekawych stronach internetowych.

maj, 2013 r.

Życzymy miłej lektury!
Zespół FAOW i TRGP

Spis treści

- 3 **Nadchodzące szkolenia w ramach projektu „Dobry Start”**
- 4 **Doradcy projektu „Dobry Start” oraz zakresy udzielanego przez nich doradztwa.**
- 5 **To już 15 lat ...** *Rozmowa z Mirosławą Tomasiak, Prezesem Zarządu Towarzystwa Rozwoju Gminy Płużnica*
- 8 **Projekt „Dobry Start” w świetle badań ewaluacyjnych**
- 9 **Rola Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich w upowszechnianiu w Polsce podejścia Leader.** *Urszula Budzich-Tabor, Ryszard Kamiński*
- 13 **FAOW na spotkaniu PREPARE (luty 2013).** *Marcin Marciniak-Mierzejewski*
- 14 **Wiejskie sieci współpracy w Europie.** *Marta Marciniak-Mierzejewska*
- 17 **Aktywnie i optymistycznie – czyli przypadek Stowarzyszenia na Rzecz Olszewki i Lubaszcz.** *Ryszard Kamiński*
- 21 **Wioski tematyczne.** *Wacław Idziak*
- 24 **Wioski tematyczne w Borach Tucholskich.** *Magdalena Kurpinowicz*
- 26 **Wioski tematyczne w Krainie Rawki.** *Małgorzata Dudek*
- 28 **Miejscowości tematyczne w Małopolsce.** *Kamila Kawalec i Barbara Kawa*
- 30 **Ustawa Prawo o stowarzyszeniach. Jak uprościć działania stowarzyszeń?** *Piotr Frączak*
- 32 **Ustawa o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym.** *Aleksander Woźniak*
- 34 **Kolejne adresy, które warto odwiedzić w Internecie – c.d. wykazu z Biuletynów DS. nr 2 i 3**

Nadchodzące szkolenia w ramach projektu „Dobry Start”

Centrum wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich w Debrznie (woj. pomorskie):

szkolenia planowane w roku 2013:

- 04-06 czerwca – Metody animacji i inkubacji wiejskich organizacji pozarządowych
  - 03-05 września – Planowanie i zarządzanie projektami wsparcia
  - 19-21 listopada – Zarządzanie i rozliczanie działalności wiejskich organizacji pozarządowych
- **miejsce szkoleń: Człuchów; dodatkowe informacje będą dostępne na stronie centrum:** <http://ds.org.pl/debrzno/>

Centrum wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich w Legnicy (woj. dolnośląskie):

Szkolenia planowane w roku 2013:

- Metody animacji i inkubacji wiejskich organizacji pozarządowych
  - Zarządzanie i rozliczanie działalności wiejskich organizacji pozarządowych
- **dodatkowe informacje będą dostępne na stronie centrum:** <http://ds.org.pl/legnica/>

Centrum wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich w Płużnicy (woj. kujawsko-pomorskie):

Szkolenia planowane w roku 2013:

- Metody animacji i inkubacji wiejskich organizacji pozarządowych
  - Zarządzanie i rozliczanie działalności wiejskich organizacji pozarządowych
- **dodatkowe informacje będą dostępne na stronie centrum:** <http://ds.org.pl/pluznica/>

Centrum wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich w Sandomierzu (woj. świętokrzyskie):

Szkolenia planowane w roku 2013

- Metody animacji i inkubacji wiejskich organizacji pozarządowych
  - Planowanie i zarządzanie projektami wsparcia
  - Zarządzanie i rozliczanie działalności wiejskich organizacji pozarządowych
- **dodatkowe informacje będą dostępne na stronie centrum:** <http://ds.org.pl/sandomierz/>

Centrum wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich w Korzeczniku (woj. wielkopolskie):

Szkolenia planowane w roku 2013

- 14-16 czerwca – Planowanie i zarządzanie projektami wsparcia
  - 27-29 września – Metody animacji i inkubacji wiejskich organizacji pozarządowych
  - Zarządzanie i rozliczanie działalności wiejskich organizacji pozarządowych
- **dodatkowe informacje będą dostępne na stronie centrum:** <http://ds.org.pl/korzecznik/>

Wszystkie szkolenia są bezpłatne, wymagają jednak uprzedniego zgłoszenia.

Więcej informacji na odpowiednich stronach biur regionalnych projektu, czyli ww. centrów na witrynie projektu „Dobry Start”: <http://ds.org.pl>.

Zapraszamy!

••• Doradcy projektu „Dobry Start” ••• oraz zakresy udzielanego przez nich doradztwa

Imię i nazwisko doradcy, dane kontaktowe, nazwa centrum i prowadzącego je stowarzyszenia, w ramach którego działa doradca

Region działania, zakres doradztwa

woj. dolnośląskie

- tworzenie partnerstw lokalnych, wsparcie dla lokalnych grup działania, komunikacja w partnerstwach,
- animacja i mobilizowanie społeczności lokalnych,
- kreowanie i pisanie projektów,
- zarządzanie zespołem,
- finansowanie organizacji pozarządowych,
- wsparcie liderów organizacji,
- planowanie strategiczne rozwoju, planowanie odnowy wsi,
- monitorowanie i ewaluacja strategii, programów i planów.

woj. dolnośląskie

- działalność organizacji pozarządowych i pozyskiwanie środków,
- partnerstwa lokalne i regionalne,
- fundusz sołecki,
- edukacja ekologiczna i regionalna,
- *questing* - wiejskie gry terenowe.

woj. łódzkie

- finansowanie działalności organizacji pozarządowych,
- przygotowywanie statutu, dokumentów rejestrowych,
- rejestracja produktów tradycyjnych,
- współpraca międzynarodowa - poszukiwanie partnerów,
- realizacja funduszu sołeckiego,
- współpraca z kolami gospodyń wiejskich (KGW).

woj. kujawsko-pomorskie

- zakładanie organizacji i pomoc w ich prowadzeniu,
- przygotowywanie projektów (w tym pisanie wniosków) i ich realizacja,
- pisanie biznesplanów i doradztwo dla małych i średnich przedsiębiorstw.

woj. kujawsko-pomorskie

- planowanie projektów i pisanie wniosków o dofinansowanie, w tym partnerskich i międzynarodowych,
- realizacja i rozliczanie projektów,
- aktywizacja społeczności lokalnych, w tym zakładanie stowarzyszeń,
- uregulowania prawne związane z funkcjonowaniem NGO,
- zarządzanie organizacją pozarządową,
- finanse w organizacjach pozarządowych,
- pisanie biznesplanów.

woj. mazowieckie

- zagadnienia organizacyjne wewnątrz NGO,
- realizacja i rozliczanie projektów,
- projekty edukacyjne.

woj. pomorskie

- pozyskiwanie środków unijnych (w tym na realizację inwestycji/projektów) i ich rozliczanie, jak również pisanie wniosków o dofinansowanie,
- uregulowania prawne związane z funkcjonowaniem NGO, pisanie pism procesowych, itp.

woj. pomorskie

- planowanie projektów,
- zarządzanie projektami,
- planowanie strategiczne (szczególnie w ramach osi Leader PROW i osi IV PO RYBY),
- ewaluacja projektów, programów, strategii,
- zakładanie i funkcjonowanie NGO,
- współpraca NGO z samorządami lokalnymi,
- budowanie i rozwój partnerstw lokalnych.

Irena Krukowska-Szopa

tel.: 609-276-829
e-mail: krukowska@zielonaakcja.pl
Regionalne Centrum - Fundacja Ekologiczna Zielona Akcja

Krzysztof Szuska

tel.: 512-312-215
e-mail: szuska@zielonaakcja.pl
Regionalne Centrum - Fundacja Ekologiczna Zielona Akcja

Renata Nowak

tel.: 609-117-712
e-mail: ollkar@poczta.onet.pl
Krajowe Centrum - Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Maciej Puchala

tel.: 605-284-932
e-mail: dl-p02@wp.pl
Regionalne Centrum - Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica

Mirosława Tomasiak

tel.: 605-268-462
e-mail: tomasik@mga.com.pl
Regionalne Centrum - Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica

Marcin Marciniak-Mierzejewski

tel.: (22) 826-28-84, k. 698-210-721
e-mail: marcin.mierzejewski@raow.org.pl
Krajowe Centrum - Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Dagmara Husarek

tel.: 692-498-031
e-mail: dagmarahusarek@gmail.com
Regionalne Centrum - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno

Inga Kawatek

tel.: 669-205-005
e-mail: i.kawatek@dgkoncept.pl
Krajowe Centrum - Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Imię i nazwisko doradcy, dane kontaktowe, nazwa centrum i prowadzącego je stowarzyszenia, w ramach którego działa doradca

Region działania, zakres doradztwa

Agnieszka Theus

tel.: 509-153-012
e-mail: a.theus@stowdeb.pl
Regionalne Centrum - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno

woj. pomorskie

- przygotowywanie wniosków do Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL).

woj. pomorskie

- wsparcie merytoryczne powstających organizacji pozarządowych,
- zagadnienia związane ze współpracą NGO i JST,
- tworzenie i rozwój partnerstw lokalnych typu LEADER (i innych np. wiejsko-miejskie),
- pomoc w przygotowywaniu wniosków,
- planowanie szkoleń, warsztatów, konferencji,
- animacja i mobilizowanie społeczności lokalnych,
- kreowanie i pisanie projektów,
- finansowanie organizacji pozarządowych,
- wsparcie liderów organizacji,
- planowanie strategiczne rozwoju, planowanie odnowy wsi,
- monitorowanie i ewaluacja strategii, programów i planów.

Ryszard Zarudziński

tel.: 501-142-590
e-mail: dom.zarudzi@op.pl
Krajowe Centrum - Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Anna Franczak

tel.: 694-124-380
e-mail: a.franczak@opwipr.org.pl
Regionalne Centrum - Fundacja Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu

woj. świętokrzyskie

- działalność i finansowanie organizacji,
- pozyskiwanie środków na inicjatywy.

Piotr Korpyśz

tel.: 607-586-310
e-mail: p.korpyasz@opwipr.org.pl
Regionalne Centrum - Fundacja Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu

woj. świętokrzyskie

- działalność i finansowanie organizacji,
- pozyskiwanie środków na inicjatywy.

Lidia Pieta

tel.: 728-818-078
e-mail: l.pieta@opwipr.org.pl
Regionalne Centrum - Fundacja Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej w Sandomierzu

woj. świętokrzyskie

- rachunkowość i finanse.

Danuta Józwiak

tel.: (63) 273-52-18
e-mail: centrum.ngo.korzecznik@wp.pl
Regionalne Centrum - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Integracji Środowiska Lokalnego „Z Edukacją w Przyszłość” w Korzeczniku

woj. wielkopolskie

- zarządzanie finansami w organizacjach pozarządowych i szkołach prowadzonych przez stowarzyszenia,
- rozliczanie projektów.

Maria Nowak

tel.: 602-593-814
e-mail: mariakorzecznik@gmail.com
Regionalne Centrum - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Integracji Środowiska Lokalnego „Z Edukacją w Przyszłość” w Korzeczniku

woj. wielkopolskie

- zakładanie szkół i przedszkoli niepublicznych,
- przekazywanie szkół organizacjom pozarządowym,
- fundusz sołecki,
- odnowa wsi.

• To już 15 lat ...

Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica (TRGP) obchodzi w tym roku 15 rocznicę funkcjonowania. O początkach działalności TRGP, jego celach i realizowanych projektach odpowiada Mirosława Tomasik, Prezes Zarządu.

W gminie Płużnica funkcjonuje Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica, które dziś jest jednym z najprężniej rozwijających się stowarzyszeń wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim. Pani Prezes, skąd wzięła się inicjatywa jego utworzenia?

Nasza organizacja istnieje od 1998 roku. Towarzystwo powstało z inspiracji ówczesnego Wójta Gminy Płużnica Lecha Skonieczki, za namową którego grupa najbardziej aktywnych mieszkańców naszej gminy przystąpiła do pracy nad strategią rozwoju gminy. Płużnica była jedną z dwóch gmin na terenie województwa, które jako pierwsze stworzyły taki dokument. Jak każda gmina, borykaliśmy się z różnymi problemami, największy dotyczył bezrobocia. Nasza gmina jest gminą typowo rolniczą. Po upadku PGR-ów większość ludzi, którzy byli tam wcześniej zatrudnieni żyła z zasiłków dla osób bezrobotnych. Potrzebny był im impuls do tego żeby odważyli się zmienić coś w swoim życiu i zarabiać na swoje utrzymanie w inny sposób niż dotychczas. Zdawaliśmy sobie sprawę, że tylko sami możemy sobie pomóc, gdyż nikt za nas nie stworzy nowych miejsc pracy. Już wtedy dostrzegaliśmy szansę na pozyskiwanie różnych funduszy zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej, a bez strategii nie mielibyśmy na to szans. Efektem prac nad strategią było założenie Towarzystwa Rozwoju Gminy Płużnica. Nowej organizacji wójt udostępnił lokal bezpłatnie.

Mirosława Tomasik

Pani Prezes, kieruje Pani organizacją od początku jej funkcjonowania. Za swoją działalność otrzymała Pani i jej organizacja szereg nagród, wśród nich wyróżnienie w konkursie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego Eurolider 2009. Czy może Pani „dać receptę” jak działać skutecznie?

Prosta recepta to nauka i podpatrywanie innych. My od początku uczyliśmy się od innych, delegacja z Płużnicy objechała najprężniejsze gminy w kraju, aby podpatrzeć jak sobie radzą. Zobaczyliśmy nowe sale komputerowe, sieci internetowe, infrastrukturę. W 1999 roku 6 osób z TRGP wzięło udział w warsztatach aktywności lokalnej i rozwoju przedsiębiorczości finansowanych z Funduszu Phare. Zdobyta wiedza bardzo się nam przydała, gdyż już w roku 2000 dostaliśmy z Ministerstwa Pracy środki na pierwszy projekt „Mały wiejski inkubator przedsiębiorczości”. Płużnicki inkubator był pierwszym w kraju, który powstał na terenach wiejskich. W ramach projektu wyposażono biura, salę szkoleniową i pracownię komputerową. To nas zmobilizowało do jeszcze aktywniejszego działania. Wiele dały nam także wyjazdy studyjne do Niemiec, Austrii i na Litwę. Zdawaliśmy sobie sprawę, że tylko dzięki aktywności naszej lokalnej społeczności jesteśmy w stanie przeciwdziałać problemom w środowisku. Stąd pomysł aby rozwijać III sektor w naszej gminie.

Naszą dewizą jest jawność funkcjonowania. Od początku prowadzimy stronę internetową <http://>

Kobiety podczas warsztatów przygotowania dekoracji stołów. Hagen, Niemcy, marzec 2013 r.

www.trgp.org.pl, na której umieszczamy informacje o realizowanych projektach, ale także sprawozdania z naszej działalności.

Jaki jest Wasz główny cel?

Nasze pierwotne cele to przeciwdziałanie skutkom bezrobocia, rozwój przedsiębiorczości, aktywności lokalnej, edukacji formalnej i nieformalnej, pomoc rolnikom. Czyli wsparcie praktycznie wszystkich grup zamieszkujących w środowisku wiejskim. Tak było od początku funkcjonowania. Jednak czasy się zmieniają, zmieniają się potrzeby mieszkańców i sposób naszego funkcjonowania również ewoluuje. Wsparcie rozwoju organizacji pozarządowych w gminie (obecnie funkcjonuje ich już 20) pozwoliło nam na większą profesjonalizację. Obecnie zajmujemy się głównie rozwojem przedsiębiorczości, współpracy międzynarodowej, wsparciem innych słabszych organizacji oraz rozwojem Uniwersytetu III Wieku. Dzięki temu pozostawiamy szerokie pole do działania innym organizacjom z naszej gminy.

Poprzez jakie działania dążycie do realizacji celów?

Nasze działania są długoterminowe. Nie realizujemy projektów „okazjonalnych”. Od roku 2001 prowadzimy ze środków Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości Punkt Konsultacyjno-Doradczy dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Rozwój przedsiębiorczości to nasz priorytet. Dla sektora MŚP utworzyliśmy w roku 2002 i prowadzimy nadal Fundusz Poręczeń Kredytowych. TRGP od 2006 roku jest również akredytowanym Ośrodkiem Krajowego Systemu Usług świadczącym usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe.

Nasza organizacja posiada Certyfikat Zarządzania Jakością ISO. Naszym największym osiągnięciem w ostatnich latach było udzielenie ok. 390 dotacji w kwocie do 40 tys. zł każda na rozpoczęcie działalności gospodarczej w województwie kujawsko-pomorskim ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Działanie 6.2).

Kolejnym długoterminowym działaniem realizowanym ze środków z różnych źródeł jest prowadzenie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych, które aktualnie jest finansowane z projektu partnerskiego „Dobry Start” realizowanego wspólnie z Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich w ramach Działania 5.4.2 PO KL. W ramach tego projektu prowadzimy szkolenia, doradztwo, wspieramy grupy nieformalne zakładające organizacje pozarządowe. Dużą wagę przywiązujemy do współpracy partnerskiej NGO przy realizacji różnych projektów. Jestem członkiem Prezydium Sejmiku Organizacji Pozarządowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. To pozwala nam mieć wpływ na politykę regionalną.

Działamy także w skali ogólnopolskiej. Od 2005 roku ściśle współpracujemy z Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich. Z ramienia FAOW uczestniczę w pracach Zespołu ds. Rozwiązań Finansowych i Prawnych w Zakresie Działalności Społecznej i Obywatelskiej przy Prezydencie RP. Współpraca ogólnopolska pozwala nam śledzić na bieżąco plany nowych aktów prawnych, krajowych programów wieloletnich, mamy także wpływ na kształt tych dokumentów.

Od roku 2008 coraz większą uwagę przykładamy do współpracy międzynarodowej w zakresie tematyki zgodnej z naszymi celami statutowymi, czyli w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia dla NGO. Współpracujemy z organizacjami z Niemiec, Gruzji i Białorusi. Pozwala to nam na nabywanie nowych doświadczeń i na rozwój kompetencji naszych pracowników i współpracowników.

Ile projektów udało Wam się zrealizować przez 15 lat pracy?

Dotychczas zrealizowaliśmy – ze środków pozyskanych w ramach konkursów – 119 projektów skierowanych do różnych grup beneficjentów. Wiele z nich było projektami partnerskimi i innowacyjnymi na naszym terenie.

Naszym największym problemem jest pozyskiwanie środków finansowych na realizację zaplano-

wanych, koniecznych projektów i płynność finansowa. Musimy planować swoją działalność z dużym wyprzedzeniem, co najmniej rocznym, ze względu na długie procedury oceny wniosków o dotację.

Czy władze lokalne są przychylne działalności Stowarzyszenia?

Od początku funkcjonowania mieliśmy i mamy wsparcie samorządu lokalnego, któremu zależy na rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Gminie Płużnica. TRGP nie jest wyjątkiem. Wsparcie w postaci udostępniania lokali jest oferowane wszystkim 20 organizacjom funkcjonującym w gminie. Realizujemy z gminą projekty partnerskie. O dobrym klimacie i otwartości wobec III sektora w naszej gminie może świadczyć powołanie Gminnej Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz Młodzieżowej Rady Gminy.

Jakie są plany na przyszłość Towarzystwa Rozwoju Gminy Płużnica?

Nasze plany to dalsza profesjonalizacja działań w zakresie realizacji celów, więcej realizowanych projektów partnerskich. Mamy wiele nowych pomysłów. Zawsze staramy się aby być „krok do przodu” w stosunku do pozostałych organizacji pozarządowych z obszarów wiejskich z naszego regionu.

Od kilku już lat myślimy o tym aby stworzyć fundusz małych grantów dla organizacji i grup niefor-

malnych. Jednak dotychczas nie udało nam się wdrożyć tego projektu. Mamy nadzieję, że w końcu doprowadzimy do jego powstania. Prowadzimy już wstępne rozmowy z samorządem na ten temat. Klimat jest sprzyjający, tylko ciągle brakuje środków.

Kolejnym tematem, którym zamierzamy się zająć w szerszym zakresie, jest aktywizacja seniorów i rozwój wolontariatu ich wspierającego, co jest potrzebne ze względu na starzejące się społeczeństwo. Problem ten występuje na obszarach wiejskich z dużym natężeniem, i jak wynika z naszych obserwacji będzie się pogłębiał.

Czy przez te 15 lat istnienia Stowarzyszenia można było zrobić coś lepiej?

Na pewno tak. Nikt nie ma patentu na „mądrość”. Zawsze jednak staraliśmy się wyciągać wnioski z niepowodzeń, aby nie powtarzać błędów w przyszłości.

Pani Prezes, czego oprócz dalszych sukcesów należy Państwu życzyć?

Tego, abyśmy mogli coraz skuteczniej realizować założone cele, przy rozszerzającej się współpracy krajowej i międzynarodowej. Abyśmy mieli coraz więcej skutecznych partnerów w środowisku, w którym działamy.

- Rozmawiała
Anna Szatkowska

Podpisanie umowy partnerskiej TRGP z Media Center Kacheti. Gurjani, Gruzja, kwiecień 2012 r.

Projekt „Dobry Start” w świetle badań ewaluacyjnych

Projekt „Dobry Start – centra wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich”, tak jak każdy większy projekt poddawany jest bieżącej ewaluacji – ewaluacji odnoszącej się do realizacji zaplanowanych działań oraz do ich efektów.

Pierwszy, cząstkowy raport z ewaluacji przygotowano w styczniu 2013 r. przez eksperta ds. ewaluacji z Krakowa, Pana Jacka Gądeckiego, obejmuje wyniki badań wykonanych po zakończeniu pierwszego roku realizacji projektu (listopad 2011 r. – październik 2012 r.).

Celem przeprowadzonej ewaluacji była ocena wsparcia aktywności obywatelskiej na obszarach wiejskich, świadczonego w ramach projektu „Dobry Start”; badanie dotyczyło ustalenia trafności, skuteczności, użyteczności i trwałości powołanych do życia struktur oraz stosowanej w projekcie metodologii, i objęto 500 beneficjentów i beneficjentek ostatecznych projektu.

W tym pierwszym raporcie skoncentrowano się na badaniu pracy doradców i przebiegu szkoleń, oceniając je z punktu widzenia celów szczegółowych projektu oraz posługując się wieloma pytaniami badawczymi i takimi kryteriami jak: trafność oferowanego wsparcia (w odniesieniu do faktycznych problemów i potrzeb beneficjentów i beneficjentek ostatecznych), skuteczność (odzwierciedlająca stosunek rzeczywistych efektów realizacji projektu do jego zakładanych celów), użyteczność (określana jako stosunek rzeczywistych efektów projektu do potrzeb beneficjentów) i trwałość (wskazująca co z bezpośrednich rezultatów projektu przetrwa poza bezpośredni horyzont czasowy projektu). Z uwagi na to iż oceniany był tylko pierwszy rok projektu, nie wszystkie oceny były możliwe do wykonania, trudne też było ocenianie czy wszystkie ww. kryteria są w pełni spełniane. W następnych latach, gdy przygotowywane będą kolejne raporty cząstkowe, a po zakończeniu projektu raport końcowy, ocena będzie na pewno pełniejsza, raport pokaże też wszystkie dokonania projektu.

Poniżej przedstawiamy **najważniejsze wnioski z ewaluacji** przedstawione w omawianym, pierwszym cząstkowym raporcie ewaluacyjnym.

„Odnosząc się do przyjętych w projekcie ewaluacji kryteriów można zauważyć, że przeanalizowane w tym raporcie działania, tj. szkolenia i doradztwo należy uznać za:

- *Trafnie dobrane działania; jak wskazują zwłaszcza wyniki ewaluacji w obszarze działań szkoleniowych beneficjenci ostateczni (BO) wysoko ocenili zarówno efektywność, jak i trafność zaproponowanych modułów szkoleniowych. Co prawda o skuteczności działań wnioskować będzie można w dłuższym planie czasowym, ale jednak już na tym etapie można stwierdzić, że podjęte działania w znacznym stopniu przyczyniły się do realizacji zakładanych celów projektu;*
- *Efektywność w obszarze doradczym powinna, jak wynika zarówno z ocen koordynatorów, jak i części ankiet autoewaluacyjnych, zostać podniesiona. Efektywność rozumiana jest w tym kontekście dwojako: po pierwsze, jako zwiększenie liczby porad (podkreślane*

b. często w kontekście planów na kolejne kwartały), jak i lepsze zorganizowanie pracy własnej doradców, zwłaszcza w zakresie kontaktów doradca-koordynator związanych z działaniami formalnymi;

- *Szkolenia oraz towarzyszące im doradztwo były także użyteczne zaspakajając w b. wysokim stopniu potrzeby beneficjentów. Wysoko oceniali [oni] jakość udzielanych informacji, wskazując na ich przydatność w bieżącej, jak i planowanej działalności organizacji, we własnej pracy oraz w rozwoju społeczności w której funkcjonują.*

Odnosząc się do pięciu szczegółowych celów projektu można, na poziomie raportu cząstkowego, powiedzieć, że:

w obszarze podniesienia kompetencji wiejskich ngo-sów (cel szczegółowy) projekt na pewno prezentuje wysokie walory edukacyjne: oferta została przygotowana trafnie w taki sposób, by zapewnić możliwie użyteczną i efektywną pomoc liderom i liderkom wiejskich organizacji pozarządowych;

- *Pomoc udzielana w ramach projektu jest profesjonalna: wysokie kompetencje trenerów i doradców gwarantują profesjonalizm: Usługi doradcze i szkolenia są świadczone na wysokim poziomie przez zaangażowanych i dobrze przygotowanych, doświadczonych doradców.*
- *Projekt stwarza ramy wsparcia dla mieszkańców wsi chcących zaangażować się w działalność na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, choć liczba udzielonych porad i zrealizowanych szkoleń na tym etapie nie pozwala stwierdzić, na ile udało się wytworzyć odpowiednie otoczenie, zdolne długofalowo wspomagać ngo.*
- *Nie spełniono kryterium parytetu płci w projekcie. Projektodawca zakładał zapewnienie kobietom i mężczyznom równego dostępu do fachowego doradztwa i wsparcia ngo-sów na obszarach wiejskich. Wydaje się jednak, że wynika to ze złego zrozumienia zasad gender mainstreamingu, który nie zawsze rozumiany jest jako parytet. Projektodawca winien był przyjąć kwoty a nie parytety, uwzględniając specyfikę środowiska ngo, które pozostaje sfeminizowane.”*

Trzeba podkreślić, że z danych ewaluatora wynika, iż doradcy działający w ramach projektu są oceniani bardzo wysoko przez beneficjentów projektu, jak również przeprowadzone szkolenia uznawane były przez nich jako bardzo przydatne.

Zachęcamy do korzystania ze strony internetowej projektu: <http://ds.org.pl/> – można tam znaleźć bieżące informacje nt. przebiegu projektu oraz inne przydatne informacje związane z tematyką projektu, przydatne dla organizacji wiejskich.

Rola Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich w upowszechnianiu w Polsce podejścia Leader

Historia Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (FAOW) jest ściśle związana z wprowadzaniem do Polski oddolnego podejścia do rozwoju obszarów wiejskich, nazywanego „podejściem Leader” lub ostatnio „Rozwojem Lokalnym Kierowanym przez Społeczność” (RLKS lub CLLD od angielskiej nazwy Community Led Local Development).

Od początku tworzenia porozumienia organizacji wiejskich i działających na rzecz wsi (początkowo nieformalnego, a które później przybrało formułę platformy współpracy organizacji jako związek stowarzyszeń) grupa inicjatywna FAOW zabiegała o możliwość realizowania w Polsce działań zbliżonych do Inicjatywy Wspólnotowej Leader w przekonaniu, że jest to metoda rozwoju obszarów wiejskich, która w polskich warunkach może być szczególnie skuteczna. Z tego względu organizacje inicjujące utworzenie FAOW jeszcze w listopadzie 2002 roku wystosowały list do Rządu RP oraz do Komisji Europejskiej z apelem o umożliwienie nowym krajom członkowskim korzystania z inicjatywy Leader, co początkowo nie było przewidywane przez Komisję Europejską. Jednak w grudniu 2002 roku Komisja wyraziła ostatecznie zgodę, aby nowe

kraje mogły po akcesji w 2004 roku realizować działania typu Leader w ramach swoich programów operacyjnych przeznaczonych na rozwój wsi.

Jednocześnie FAOW, wraz z Fundacją Fundusz Współpracy, podjął zadanie przygotowania społeczności wiejskich do działań typu Leader. Zakładając, że kluczowe dla powodzenia tych działań jest istnienie w lokalnych społecznościach osób zdolnych do zbudowania autentycznych partnerstw lokalnych, w latach 2004-2005 przeprowadzono akcję szkoleniową dla „animatorów” partnerstw lokalnych. W wyniku tej akcji przeszkolono 10 trenerów i ponad 80 animatorów oraz utworzono forum dyskusyjne dla animatorów

(aktywne potem przez wiele lat) oraz opracowano i udostępniono w Internecie bazę partnerstw lokalnych. Uruchomiono także program wsparcia dla przedsięwzięć inicjo-

Jedno ze spotkań w Jachrance k/Warszawy, w trakcie których kształtowały się podwaliny FAOW, listopad 2003 r. Zdj. (1) Od lewej: Halina Siemaszko, Andrzej Biderman, Bohdan Kaminski i Alina Kozinska. Zdj. (2) Od lewej: Piotr Szczepański, Alina Kozinska i Katarzyna Wojciuk. Zdj. (3) Od lewej: Adam Futymski, Bartosz Margol, Urszula Budzich-Tabor, Marianna Zdziarska, z tyłu Anna Mozer-Margol.

wanych przez animatorów w swoich społecznościach.

Zarówno samo FAOW, jak i przygotowani trenerzy i animatorzy zaangażowali się w akcję informacyjną o programie Leader, prowadzoną przez Fundusz Współpracy w ramach przygotowań do korzystania przez mieszkańców wsi ze środków unijnych. W ramach tej akcji zorganizowano kilkadziesiąt spotkań informacyjnych we wszystkich regionach Polski, w których uczestniczyło ok. 7000 osób, wydano materiały informacyjne (m.in. film o metodzie Leader na płycie CD), przeprowadzono także szkolenie dla dziennikarzy, głównie z prasy lokalnej i regionalnej.

Wielu uczestników tych działań przygotowawczych, a więc trenerów, absolwentów szkolenia dla animatorów, osób zabierających głos na forum dyskusyjnym, jest do dziś aktywnych w partnerstwach lokalnych, a także w regionalnych sieciach zrzeszających lokalne grupy działania (LGD) realizujące obecnie działania typu Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (PROW).

weszli przedstawiciele wybrani przez lokalne grupy działania ze wszystkich województw w Polsce.

FAOW, od samego początku swojego istnienia kojarzony z podejściem Leader, starał się także wpływać na kształt „Pilotażowego Programu Leader+” realizowanego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” (SPO Rolnictwo). Prowadzony od 2004 roku intensywny dialog z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak również aktywność przedstawiciela FAOW (Anny Potok) w Komitecie Monitorującym SPO Rolnictwo, umożliwiły uruchomienie dodatkowych środków na realizację działań przewidzianych w strategiach lokalnych grup działania w ramach II Schematu Pilotażowego Programu Leader+ (zamiast planowanych 80 LGD dofinansowanie mogło otrzymać aż 150 grup). W ramach przygotowań do okresu programowania 2007-2013 przedstawiciele FAOW uczestniczyli w grupie roboczej, powołanej w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi do opracowania założeń i regulacji dotyczą-

Szkolenie trenerów dla animatorów partnerstw lokalnych, wrzesień, 2003 r. Zdj. (1) Od lewej: Ryszard Kaminski, Andrzej Kapala, Ryszard Zarudzki i Inga Kawalek. Zdj. (2) Od lewej: Andrzej Ferenc, Irena Krukowska-Szopa, Krzysztof Kwatera.

Doświadczenia z okresu przygotowań do stosowania w Polsce podejścia Leader okazały się bardzo przydatne w momencie, kiedy FAOW stało się jednym z realizatorów projektu „Krajowa Sieć Leader+”, w którym uczestniczyły także Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA (pełnomocnik konsorcjum) oraz Centrum Doradztwa Rolniczego z Brwinowa i Krajowa Rada Izby Rolniczych. Ogólnokrajowe konferencje organizowane przez FAOW w ramach tego projektu (w Radomiu i Przemysłu) były jednymi z pierwszych okazji spotkania i nawiązania współpracy dla lokalnych grup działania oraz innych podmiotów zainteresowanych podejściem Leader. Z inicjatywy FAOW konsorcjum realizujące projekt powołało Radę Sieci, w skład której

cych Osi Leader w PROW 2007-2013. Wprawdzie wiele zgłaszanych wówczas propozycji i sugestii nie zostało uwzględnionych, jednak udział w tych pracach dał przedstawicielom FAOW lepszą orientację co do problemów związanych z systemem wdrażania i co do ich postrzegania przez różne strony uczestniczące w tym procesie.

Po uruchomieniu Osi IV Leader w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 i wyborze ponad 300 lokalnych grup działania zaczęły się tworzyć porozumienia partnerstw lokalnych w poszczególnych regionach. FAOW wspierał ich powstawanie oraz uczestniczył w burzliwych dyskusjach, które ostatecznie doprowadziły do utworzenia Polskiej Sieci Leader. FAOW

został członkiem wspierającym tej Sieci. Ponadto utrzymuje bliskie związki z wieloma lokalnymi grupami działania, z których około 30 jest członkami FAOW.

FAOW przywiązuje dużą wagę do udziału w dyskusji na temat przyszłego kształtu polityki wobec wsi, a także do inicjowania takiej dyskusji (m.in. w ramach serii debat i publikacji „Pytania o przyszłość polskiej wsi”). W pracach nad wykorzystaniem funduszy unijnych w przyszłym okresie programowania (2014-2020) FAOW stara się reprezentować głos społeczności wiejskich, biorąc również pod uwagę wiedzę na temat podejścia Leader. W ostatnim okresie uwaga FAOW skupia się przede wszystkim na możliwościach zastosowania podejścia Leader na obszarach innych niż wiejskie (w tym na obszarach zależnych od rybactwa, finansowanych z Europejskiego Funduszu Rybackiego) oraz przeznaczania na to podejście także środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego, co dotychczas nie było możliwe. Stąd FAOW przywiązuje wielką wagę do prac nad tzw. Rozwojem Lokalnym Kierowanym przez Społeczność (RLKS).

W chwili pisania tego artykułu FAOW również przygotowuje się do zorganizowania, na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, szeroko zakrojonej konferencji, z udziałem gości zagranicznych z Francji, Węgier i Finlandii. Będzie to Forum LGD – Ogólnopolskie spotkanie lokalnych grup działania poświęcone doświadczeniom z wdrażania podejścia Leader w obecnym okresie i w planowaniu okresu 2014-2020, które odbędzie się w dniach 13-14 maja 2013 r. w Supraślu.

Forum to będzie okazją do spotkania, wymiany doświadczeń i podsumowania dokonań organizacji wdrażających podejście Leader ze środków PROW. Ważnym elementem Forum będzie dyskusja nad dobrym zakończeniem wdrażania Osi Leader w ramach PROW 2007-2013 i wnioskami, które płyną z tego procesu, dla Rozwoju Kierowanego przez Lokalną Społeczność, jak również nad okresem przejściowym pomiędzy okresami programowania funduszy europejskich.

Kontakty z europejskimi grupami realizującymi programy typu Leader FAOW utrzymuje między innymi poprzez udział w pracach europejskiej sieci PREPARE, która jest nieformalnym porozumieniem organizacji sieciowych zajmujących się rozwojem wsi w krajach Europy Środkowej

Międzynarodowa konferencja na temat Leadera w nowych krajach członkowskich, Tihany, Węgry, 2006 r. Referat wygłosiła Urszula Budzich-Tabor.

i Wschodniej oraz w krajach skandynawskich. W wielu z nich partnerami PREPARE są krajowe sieci LGD. Dzięki FAOW polskie doświadczenia z przygotowania i uruchamiania podejścia Leader są też znane i wykorzystywane w krajach przygotowujących się do członkostwa w Unii Europejskiej (np. Chorwacji czy Serbii).

Realizując różne projekty FAOW stara się również mieć na względzie potrzeby lokalnych grup działania. Tak było w przypadku projektu „Facilitating Alternative Agro-Food Networks”, który miał na celu badanie nowych form dystrybucji lokalnej żywności, m.in. poprzez krótkie łańcuchy sprzedaży, projektu „Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych”, który dotyczył samej esencji lokalnych grup działania, a więc współpracy pomiędzy administracją a organizacjami pozarządowymi, projektu „Animowanie współpracy i wymiany doświadczeń Lokalnych Grup Działania”, gdzie staraliśmy się zawiązać i zintegrować „klastry tematyczne” LGD, czy projekt „Produkty lokalne – szanse i wyzwania”. Tak jest również w przypadku obecnie prowadzonego projektu „Dobry Start – centra wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich”. Wielu beneficjentów tego projektu to właśnie przedstawiciele LGD, dla których prowadzimy usługi informacyjne, doradcze, czy szkoleniowe.

W 2012 roku FAOW przystąpiło do pracy nad dokumentem „12 postulatów organizacji pozarządowych w obszarze programowania funduszy europejskich 2014-2020” wraz innymi organizacjami o charakterze sieciowym zaproszonymi przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych do pracy nad wizją przyszłego okresu programowania funduszy unijnych z punktu widzenia organizacji Trzeciego Sektora. Od tego czasu

Międzynarodowa konferencja na temat Lidera w nowych krajach członkowskich, Tihany, Węgry, 2006 r. Zbiorowe zdjęcie wszystkich przedstawicieli z Polski reprezentujących FAOW, różne LGD, ARiMR i MRiRW.

FAOW uczestniczy w spotkaniach roboczych, na których dyskutowane i planowane są dalsze kroki w celu urzeczywistnienia tej wizji. W ramach tego zespołu powołane zostały grupy robocze do pracy nad poszczególnymi aspektami programowania funduszy UE. FAOW wraz z Polska Siecią LGD współtworzy grupę roboczą do spraw Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

W ramach pracy nad przygotowaniem tego nowego instrumentu finansowego jakim jest RLKS jesienią 2012 roku na prośbę Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi grupa lokalnych grup działania pod przewodnictwem FAOW przygotowała symulacje nowych lokalnych strategii rozwoju (LSR) przy wykorzystaniu możliwości stwarzanych w ramach RLKS w nowym okresie finansowym. Dalszym etapem tej pracy w województwie kujawsko-pomorskim było przedstawienie gotowej LSR przez LGD Partnerstwo dla Krajny i Pałuk Marszałkowi Województwa, który przekonany o możliwości i skuteczności wykorzystania RLKS w Regionalnym Programie Operacyjnym podejmuje obecnie próby włączenia RLKS, jako osobnej osi tego programu, osi realizującej politykę terytorialną. W ten sposób, krok po kroku, FAOW stara się angażować w tworzenie dobrych podstaw funkcjonowa-

nia oddolnych partnerstw trzech sektorów na obszarach wiejskich w okresie 2014-2020.

- Urszula Budzich-Tabor, Sekretarz FAOW
- Ryszard Kamiński, Prezes FAOW

FAOW na spotkaniu PREPARE (luty 2013)

Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich jako ruch nieformalny współpracowało z siecią organizacji wiejskich PREPARE od roku 2002, a przystąpiło do tej Sieci z chwilą swej formalnej rejestracji w roku 2005. Przedstawiciele FAOW uczestniczą w spotkaniach i warsztatach Sieci, wymieniają z pozostałymi jej członkami wiedzę i informacje, podejmują i zacieśniają z nimi współpracę.

Podczas ostatniego spotkania roboczo-organizacyjnego w Rydze (Łotwa) w dniach 8-7 lutego 2013 roku miałem przyjemność reprezentowania FAOW po raz pierwszy. Członkowie Sieci (przedstawiciele organizacji z Chorwacji, Czech, Estonii, Finlandii, Łotwy, Macedonii, Polski, Serbii, Słowenii, Szwecji, Węgier) omawiali stopień realizacji planu działania przewidzianego na lata 2012-2014 oraz stopień wykorzystania budżetu przewidzianego na poszczególne części tego planu.

Część spotkania przeznaczona była na relacje z krajów pochodzenia uczestników: opisywali oni sytuację społeczno-polityczną w swych krajach w ogólnym zarysie z akcentem na sprawy wiejskie oraz szczegóły związane z działalnością reprezentowanych przez siebie organizacji. Uczestnicy wymieniali się też kontaktami i umawiali się co do ewentualnej przyszłej współpracy.

Pośród omawianych tematów był też prowadzony przez PREPARE program „PREPARE Scholarships”, w ramach którego przedstawiciele organizacji członkowskich mogą wyjeżdżać na staże do innych krajów by zapoznać się ze stosowanymi w nich formami działania.

Podobnie jak na poprzednich spotkaniach podnoszony był temat formalizacji PREPARE, które jak dotąd funkcjonuje jako sieć nieformalna. Wiele organizacji mniej lub bardziej otwarcie popiera od lat ten pomysł, mając nadzieję, że pozwoli to na skuteczniejszy dialog na temat polityki wobec wsi i pozyskiwanie środków, ale niektóre są wobec niego sceptyczne, obawiając się większej formalizacji działań i potencjalnych konfliktów między członkami. Nie wiadomo więc czy, i jeśli tak to kiedy, formalizacja sieci nastąpi.

Najbliższe istotne wydarzenia dla Sieci to planowany na 2013 rok warsztat wędrowny (wydarzenie cykliczne, organizowane corocznie w różnych krajach) dla organizacji pozarządowych i przedstawicieli administracji, które odbędą się w Turcji. Przygotowywany jest również warsztat w Rumunii, planowany na rok 2014.

Uczestnictwo w PREPARE pozwala FAOW na utrzymywanie ręki na pulsie wydarzeń o zasięgu europejskim, na wymianę myśli i doświadczeń z organizacjami o podobnym profilu z innych krajów UE i spoza niej oraz ułatwia poszukiwanie partnerów do projektów.

Dla mnie osobiście było to bardzo ciekawe doświadczenie, miałem możliwość poznania wielu ciekawych ludzi z podobnych do FAOW organizacji.

• Marcin Marciniak-Mierzejewski
Biuro Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Marcin Marciniak-Mierzejewski

Wiejskie sieci współpracy w Europie

Nazwa sieci / Kontakt	Typ sieci, struktura / Członkowie	Cel działania	Główne obszary działania
ARC2020, Agricultural and rural convention (Konwencja Rolnicza i Wiejska) Kontakt: http://www.arc2020.eu/ ARC Secretariat: 15 Rue d'Arlon, B-1050, Brussels, Belgia tel.: +32 2 743 41 19 e-mail: contact@arc2020.eu	Wspólne przedsięwzięcie Groupe de Bruges, forum Synergies oraz IHECS ("Institut des Hautes Etudes des Communications Sociales" – Europejska Szkoła Dziennikarzy) Członkowie: w sieć ARC zaangażowanych jest ponad 150 organizacji europejskich i narodowych, także spoza Europy.	Włączenie szerokiego spektrum organizacji społeczeństwa obywatelskiego w tworzenie nowej polityki rolnej na lata 2014-2020, realizowanie działań ponadnarodowych, włączenie organizacji i osób pozostających poza dotychczasowym kręgiem interesariuszy.	ARC2020 bierze udział w tworzeniu nowej polityki rolnej na lata 2014-20, promując zmianę paradygmatu w podejściu do obszarów wiejskich i rolnictwa, dążenie do wspierania rolnictwa ekologicznego, zrównoważonego i odpowiedzialnego, dzielenia funduszy europejskich tak, aby wspierać aktywnych rolników i niewielkie gospodarstwa, wspieranie bioróżnorodności i zachowania tradycyjnych obszarów pastwiskowych, a także <i>fair trade</i> i wspieranie lokalnych producentów żywności. Zrealizowane i realizowane działania: Flagowym działaniem ARC2020 jest obecnie Good Food, Good Farming. Kampania ruszyła w 2012 roku. Kampania ma na celu zaangażowanie rolników, konsumentów i młodzieży w tworzenie nowej polityki rolnej (CAP). W ramach kampanii zorganizowano różne akcje mające na celu zachęcenie do wyrażenia swojego zdania i przekazania go do Brukseli. Największymi działaniami są Good Food March we wrześniu 2012, oraz Photo Action, która umożliwia każdemu chętnemu zaprezentowanie swoich potrzeb i marzeń związanych z tematem akcji.
ENRD, European Network for Rural Development (Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich) Kontakt: http://enrd.ec.europa.eu/pi/home-page_pl.cfm Punkt Kontaktowy ENRD: Rue du Marteau 81, B-1000 Brussels, Belgia tel.: +32 2 235 20 20 fax: +32 2 280 04 38 e-mail: info@enrd.eu	Sieć formalna, utworzona przez Dyrektora Generalną ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Komisji Europejskiej Członkowie: krajowe sieci obszarów wiejskich (KSOW), władze państw członkowskich, organizacje zainteresowane rozwojem obszarów wiejskich w perspektywie unijnej.	Wspieranie państw członkowskich w skutecznym wdrażaniu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). ENRD działa jako platforma wymiany doświadczeń nt. PROW oraz pomysłów na jego udoskonalenie.	ENRD organizuje konferencje i spotkania pozwalające na wymianę doświadczeń między różnymi podmiotami zajmującymi się rozwojem wsi. Ponadto prowadzi wityną internetową pod adresem http://www.enrd.ec.europa.eu , na której zamieszcza szeroki wybór materiałów i opracowań związanych z tematyką swojej działalności. Publikuje Magazyn ENRD, dostępny w wersji papierowej oraz elektronicznej, zawierający informacje o rozwoju obszarów wiejskich, PROW, KSOW, lokalnych grupach działania, relacje z wydarzeń i felietony tematyczne. Ważnym działaniem ENRD jest analiza efektów wdrażania PROW, w tym m.in. systemów wdrażania podejścia Leader w różnych krajach UE, realizowana w ramach tematycznych grup roboczych.

ERA, European Rural Alliance

Kontakt:

<http://www.europeanrural.eu>

ERA secretary (Peter

Backa):

tel.: + 35 8 40 59 50 444

e-mail:

peter.backa@ssc.fi

Stowarzyszenie zrzeszające wiejskie organizacje z krajów Europy

Członkami ERA są krajowe organizacje wiejskie, głównie z krajów północnej Europy oraz nowych krajów członkowskich UE.

Zadaniem ERA jest łączenie europejskich organizacji wiejskich, które działają na rzecz międzysektorowego i zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich, a także pobudzanie i moderowanie dyskusji na temat obszarów wiejskich w Komisji Europejskiej oraz krajach członkowskich. ERA pragnie umożliwić mieszkańcom obszarów wiejskich zabranie głosu w ważnych dla nich sprawach na poziomie europejskim, oraz szerzenie wiedzy o możliwościach i korzyściach płynących z członkostwa w Unii Europejskiej.

ERA chce promować nowy paradygmat w myśleniu o obszarach wiejskich. Ten dominujący obecnie, jest paradygmatem „sektorowym”, i patrzy na obszary wiejskie przede wszystkim pod kątem rolnictwa. Nowy paradygmat i sposób podejścia do obszarów wiejskich zwraca uwagę na ich potencjał jako miejsca do mieszkania i życia dla różnych grup społecznych, niekoniecznie związanych z rolnictwem. Zdaniem ERA, obszary wiejskie powinny być zarządzane z udziałem mieszkającej tam ludności, co mają umożliwić narzędzia demokracji partycypacyjnej. Realizując swoje założenia, ERA wdrożyła projekt European Rural Voice którego celem było umożliwienie lokalnym organizacjom działającym na rzecz obszarów wiejskich (takich jak członkowie ERA) włączenia się w stanowienie prawa. Takie procesy przeprowadzono w sześciu krajach: Litwie, Łotwie, Finlandii, Polsce (realizatorem tej części projektu było FAOW), Czechach i Słowacji.

ERCA, The European Rural Community Association

Kontakt:

<http://www.ruralcommunities.eu/>

Stowarzyszenie zrzeszające organizacje wiejskie

Członkowie:

Dania – The Council of Rural Districts – Landstrikernes Faellesraad (LDF)
Estonia – The Estonian Village Movement – Kodukant

Finlandia – The Village Action Association of Finland – Suomen Kylatoiminta Ry (SYTY)
Niemcy – Working Group for Living Villages in Brandenburg

Łotwa – Latvian Rural Forum – Latvijas Lauku Forums

Litwa – Lithuanian Rural Communities Union – Lietuvos Koimo Bendruomeniu Sajunga

Holandia – National Association of Small Towns and Villages – Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen

Szwecja – Hela Sverige ska leva! All Sweden Shall Live!

EUROPEAN RURAL COMMUNITY ASSOCIATION

ERCA koncentruje swoje działania wokół wzmacniania narodowych i regionalnych organizacji i ruchów wiejskich, wspomagając je w uczestnictwie w debacie i tworzeniu polityk na różnych szczeblach. Wspiera także tworzenie i powstawanie podobnych ruchów i organizacji tam, gdzie do tej pory nie istniały; jest platformą przekazywania i wymiany dobrych praktyk, wiedzy i doświadczenia z zakresu działania na rzecz obszarów wiejskich. Obszarem działania ERCA są również same społeczności lokalne terenów wiejskich, którym pomaga w budowaniu lokalnej tożsamości. ERCA chce wskazywać zalety partycypacji społecznej i brać udział w debacie na tematy związane z obszarami wiejskimi, a także wzmacniać wpływ organizacji wiejskich na tworzenie polityk na poziomach narodowym, regionalnym i europejskim.

Areas Network

(Europejska Sieć Obszarów Rybackich)

Kontakt:

<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/>

38 rue de la Loi

(boîte 2),

B-1040 Brussels, Belgia

tel. +32 2 613 26 50

e-mail: info@farnet.eu

Sieć formalna, utworzona z inicjatywy Dykcji Generalnej ds. Rybołówstwa i skupiająca wszystkie podmioty zainteresowane wdrażaniem rozwoju lokalnego (zgodnie z metodologią podejścia Leader) na obszarach zależnych od rybactwa

Większość zadań informacyjnych i szkoleniowych sieci realizuje Jednostka Wsparcia FARNET.

Pomoc różnym zainteresowanym stronom, zaangażowanym w zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa, na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim. Wspomaganie powstawania lokalnych grup rybackich.

Doradztwo i pomoc ekspertów, międzynarodowe seminaria i konferencje, wydawanie publikacji (w tym biuletyn w wersji elektronicznej).

PREPARE NETWORK

(Sieć PREPARE*)

Kontakt:

<http://www.prepare-network.org/>

Presernova 2,

9240 Ljutomer, Slovenia

tel. +386 41 797 613

e-mail: info@prepare-network.org

koordynator PREPARE:

Goran Soster:

e-mail: goran@prepare-network.org

PREPARE

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Partnership for Rural Europe

Wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego i promocja wymiany międzynarodowej. Organizacja skupia się na nowych krajach członkowskich UE oraz krajach aspirujących z Europy środkowo-wschodniej. Działa na rzecz wzmocnienia dialogu, zaufania i współpracy pomiędzy wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w rozwój wiejski na każdym poziomie.

PREPARE stara się wzmocnić potencjał swoich organizacji partnerskich oraz budować społeczeństwo obywatelskie na obszarach wiejskich w krajach kandydujących do Unii Europejskiej, a także uczestniczyć w dialogu na temat polityki wobec wsi. Najważniejszym działaniem są doroczne warsztaty PREPARE, służące wymianie wiedzy i doświadczeń pomiędzy organizacjami z kraju docelowego (aspirującego do UE) oraz organizacji członkowskich. W 2012 warsztaty odbyły się w Bośni i Hercegowinie oraz w Turcji.

* Od angielskiego terminu „prepare” = przygotowywać (się). Początkowo skrót oznaczał „Pre-Accession Partnership for Rural Europe” (Przedakcesyjne Partnerstwo dla Wsi Europejskiej), obecnie skrót jest rozwijany jako „Partnership for Rural Europe” (Partnerstwo dla Wsi Europejskiej).

Aktywnie i optymistycznie – czyli przypadek Stowarzyszenia na Rzecz Olszewki i Lubaszcz

• Sami dla Siebie – początki w nakielskiej odnowie wsi

Sołectwo Olszewka i Lubaszcz było wśród dwudziestu ośmiu, które na wiosnę 2002 roku złożyły deklarację udziału w Nakielskim Programie Odnowy Wsi – unikalnym w skali kraju programie obejmującym swoim zasięgiem cały powiat nakielski. Przedstawiciele sołectwa uczestniczyli w różnych działaniach. Sołtys, rada sołecka, liderzy lokalni brali udział w seminariach i spotkaniach warsztatowych na poziomie powiatu. Od marca 2002 roku rozpoczął się cykl spotkań organizowanych na przemian w Lubaszczu i Olszewce. Najważniejszym ich celem było wspólne opracowanie wizji rozwoju sołectwa oraz programu działań, które mogą służyć mieszkańcom w ciągu najbliższych kilku-kilkunastu lat. Łącznie w 2002 roku odbyło się 9 spotkań z udziałem od 10 do 35 mieszkańców podczas każdego spotkania.

W trakcie spotkań nie zajmowano się „wielką”, ani nawet „małą” polityką, zajmowano się natomiast tym, co miało służyć dzisiaj i w przyszłości prawie 1000 osobom zamieszkałym na terenie sołectwa. W połowie 2002 roku zakończono pracę nad planem długofalowym i opracowano pierwszy projekt na konkurs małych dotacji. Wtedy też zapadła decyzja o powołaniu nowej organizacji. Zebranie założy-

Plener malarski w Parku Dworskim w Olszewce; maj 2012 r. (fot. A. Minda)

cielskie Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Olszewki i Lubaszcz odbyło się 14 czerwca 2002 roku. Nowa organizacja dostała zadanie, aby wspólnie z Sołtysem i Radą sołecką zabrać się do wdrażania Planu Odnowy Sołectwa Olszewka i Lubaszcz. Na początku zrealizowano projekt „Olszewka i Lubaszcz – sołectwo nasze i dla nas” z kilkoma działaniami oraz symbolicznym zielonym mostem pomiędzy miejscowościami. Dla sołectwa, w którym w przeszłości wszystko organizował Państwowy Ośrodek Maszynowy w Lubaszczu oraz Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Olszewce, a od roku 1990 praktycznie nikt nie zajmował się działaniami na rzecz mieszkańców, już takie proste działania były wielkim sukcesem. Drugim ważnym osiągnięciem było uzyskanie w 2003 roku dotacji na projekt „Odkryjmy nasze korzenie” z Fundacji Wspomagania Wsi z programu „Kultura bliska” – odbyło się wtedy wiele ciekawych rozmów z mieszkańcami. Poszukiwania źródeł historycznych dotarły nawet do Niemiec, a efektem była publikacja o historii miejscowości licząca ponad osiemdziesiąt stron oraz wystawa dla mieszkańców.

W kolejnych latach dzięki aktywności Stowarzyszenia zrealizowanych zostało szereg inicjatyw: utworzono boisko do koszykówki, plac zabaw dla dzieci, kilkakrotnie odnawiano szlak „Od dębu do dębu” łączący Olszewkę i Lubaszcz, pozyskano sprzęt komputerowy dla szkoły, utworzono świetlicę dla dzieci, prowadzono półkolonie, zorganizowano wiele wyjazdów dla dzieci i dorosłych. Stowarzyszenie inicjowało wspólne porządkowanie i malowanie płotów i parkanów, było współorganizatorem czternastu dorocznych balów charytatywnych, majówek i uroczystości okolicznościowych.

W 2006 roku oddano do użytku powstały z inicjatywy Stowarzyszenia kort tenisowy w Olszewce.

Przez pierwsze sześć lat Stowarzyszenie wspierało aktywność młodych i starszych mieszkańców uzyskując wsparcie Urzędu Gminy w Nakle nad Notecią, Powiatu Nakielskiego, Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu i Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Fundacji Wspomagania Wsi, Fundacji Idealna Gmina, Stowarzyszenia Partner oraz dwukrotnie programu Działaj Lokalnie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności poprzez lokalną organizację grantodawczą (Stowarzyszenie „Żakus” w Anielinach). W 2006 roku nasze Stowarzyszenie przystąpiło do Partnerstwa dla Kraju i Pałuk oraz do Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich. Liderzy stowarzyszenia brali też aktywny udział w pracach sołectwa. W 2012 roku powstała już czwarta aktualizacja planu odnowy miejscowości Olszewka (wcześniej w 2002 roku był to plan odnowy sołectwa) tym razem obejmując okres od roku 2012 do 2020. W planie są zadania, o których finansowanie sołtys i rada sołectwa zamierzają zabiegać u władz gminy, ale jest też kilkanaście przedsięwzięć, które deklarują zrealizować samodzielnie wraz ze stowarzyszeniem i już dzisiaj wiadomo, kto jest odpowiedzialny za prowadzenie poszczególnych „tematów”. Wyznaczono też potencjalne źródła finansowania i osoby odpowiedzialne. Stowarzyszenie przez dziesięć lat swojej działalności zrealizowało ponad pięćdziesiąt mniejszych lub większych zadań (zwanymi projektami).

• **Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Józefa Blechacza w Olszewce.**

Od września 2008 roku Stowarzyszenie podjęło się prowadzenia Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Olszewce im. Józefa Blechacza (6 klas oraz oddział przedszkolny). Decyzja o uruchomieniu szkoły niepublicznej nie była łatwa, gdyż uczęszczało do niej zaledwie 113 dzieci, jednak po kilku latach szkoła wpisała się w krajobraz Olszewki jako dobre miejsce do edukacji. W roku szkolnym 2012/2013 uczęszcza do niej łącznie ponad 140 dzieci, od 2009 roku prowadzony jest dodatkowo popołudniowy Punkt Przedszkolny „JEŻYKI” dla 15 dzieci w wieku 3-4 lat.

W 2009 roku Stowarzyszenie przystąpiło do największego w swojej historii projektu finanso-

wanego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich). Projekt ma nazwę „Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Olszewce Centrum Edukacji na wsi dla młodych i starszych”.

Wieczorne warsztaty bębniarskie urozmaiciły festiwal piosenki religijnej (fot. G. Kamińska)

W ramach projektu przeprowadzono warsztaty dla kadry pedagogicznej szkoły pt. „Jak szkolić dorosłych mieszkańców wsi?”. Odbyły się warsztaty tańca regionalnego dla młodych i dorosłych, przeprowadzono warsztaty muzyczne oraz kurs haftu regionalnego, którego efektem było wyszycie 25 strojów dla zespołu folklorystycznego „Chabry”. Zorganizowano również kurs języka angielskiego dla dzieci oraz kurs dla dorosłych, a także wyjazd studyjny w celu poznania ciekawych inicjatyw wiejskich w Borach Tucholskich. Projekt ten stanowił swoiste „oswojenie” Stowarzyszenia z funduszami unijnymi. Kolejne projekty realizowane były w różnej konfiguracji – samodzielnie lub w partnerstwie z innymi podmiotami:

- „Proste drogi do sukcesu” – wyrównanie szans edukacyjnych (POKL, 2009-2010), liderem było Starostwo Powiatowe w Nakle,
- „Labirynty wiedzy” – wyrównanie szans edukacyjnych (POKL, 2010-2011), liderem była Gmina Nakło,
- „Z Małej Szkoły w Wielki Świat” (POKL, 2010-2013), liderem jest Federacja Inicjatyw Oświatowych – projekt dotyczy pracy z dziećmi metodą projektów, obejmuje też letnie szkoły odkrywców – półkolonie, udział najlepszych uczniów w letnich obozach naukowych w Warszawie i w Ojcowie k. Krakowa, seminaria dla nauczycieli.

Poza projektami składanymi w partnerstwie, Stowarzyszenie trzykrotnie z sukcesem ubie-

gało się o dofinansowanie z programu English Teaching: „Let's start in Olszewka”, „Let's go beyond Olszewka”, „Lets get together” – projekty dofinansowane z programu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności we współpracy z Nidzicką Fundacją Rozwoju NIDA, na innowacyjne zajęcia z języka angielskiego. Stowarzyszenie i Niepubliczna Szkoła Podstawowa organizowały też w Olszewce pierwsze festiwale piosenki anglojęzycznej i religijnej, które swoją kulminację mają w kolejnych latach i są opisane poniżej.

Przy Stowarzyszeniu powstało i prężnie działa „Koło Aktywnych Pań Olszanki” – wśród pań Prezes Stowarzyszenia Ryszard Kamiński.

• **Wiejska Akademia Umiejętności w Olszewce. Świetlica wiejska to nie miejsce, to oferta dla mieszkańców!**

Sukcesy pierwszych działań dla dorosłych i dzieci wywołały naturalną potrzebę kontynuacji. W 2010 roku zrealizowano projekt „Olszewka śpiewa i tańczy w strojach krajeńskich” oferujący dalsze zajęcia śpiewu i tańca oraz uzupełnienie strojów krajeńskich dla zespołu dziecięcego. W tym samym roku odbyły się także III Powiatowy Festiwal Piosenki Anglojęzycznej i II Międzydekanalny Festiwal Piosenki Religijnej „Śpiewaj Panu”. Przy Stowarzyszeniu powstało „Koło Aktywnych Pań – Olszanki”, które pozyskało dofinansowanie na projekt „Edward na harmonii gra – piosenki i melodie z dawnych lat” wsparty przez Starostwo Powiatu Nakielskiego na zakup akordeonu i warsztaty śpiewu dla dorosłych. W 2011 roku Stowarzyszenie realizowało projekty „Rękodzieło i muzyka – wyrazić siebie” oraz „Wokół Olszewki na rowerze lub z kijkami”.

W ostatnich latach na zebraniach wiejskich rozgorzała dyskusja, czy należy naciskać na władze gminy Nakło, aby tak jak w innych miejscowościach wybudowana została nowa świetlica wiejska. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Olszewki i Lubaszczu zaproponowało jednak inną formułę. Zamiast czekać aż Burmistrz wybuduje na wsi świetlicę (jak to się dzieje w wielu miejscach w Polsce!) wzięło kredyt z Banku Spółdzielczego w Nakle nad Notecią i wykupiło dwa pomieszczenia po starej szkole wraz zapleczem sanitarnym i małą kuchnią. Środki na remont pojawiły się (zostały pozyskane przez Stowarzyszenie) z tzw. „małych projektów” programu Leader – Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo dla Krajny i Pałuk.

Opracowano trzy projekty pod wspólnym tytułem „Wiejska Akademia Umiejętności” – tak też nazwana została nasza nowa świetlica. Dwa dotyczyły wyremontowania pomieszczeń, a trzeci zakładał rozwinięcie dotychczasowej aktywności dla mieszkańców. Tylko w 2012 roku zorganizowano 17 spotkań warsztatowych z zakresu rękodzieła (tzw. decoupage, filcowania, florystyki, haftu), w każdym z nich brało udział przynajmniej 30 osób. Dodatkowo odbyło się 15 warsztatów tanecznych, 5 warsztatów muzycznych, V Powiatowy Festiwal Piosenki Anglojęzycznej z udziałem grubo ponad 100 osób w gospodarstwie agroturystycznym państwa Horodeckich w Olszewce, a także IV Międzydekanalny Festiwal Piosenki Religijnej „Śpiewaj Panu”, w którym wzięło udział 180 osób, w tym wiele z tak daleka, że zorganizowano im dwudniowy pobyt w Olszewce z noclegiem, warsztatami muzycznymi i wspólnym wieczornym śpiewem przy ognisku.

Realizacja „małego projektu” z programu Leader „Wiejska Akademia Umiejętności” wobec konieczności wyłożenia środków przed uzyskaniem refundacji stała się możliwa, gdy nieoprocentowanej pożyczki udzieliło Stowarzyszeniu Starostwo Powiatu Nakielskiego (z funduszu pożyczkowego, z którego korzystają też inne organizacje).

Kolejne działania stanowiły podstawę dla nowych pomysłów i uaktywniania się kolejnych grup mieszkańców. Od siedmiu lat odbywają się otwarte turnieje tenisa ziemnego pod hasłem „Olszewka Cup”. W ostatnich kilku latach w Olszewce gościły też grupy z Czech, Ukrainy, Serbii i Mołdawii (dwie pierwsze w powiązaniu z rewizytami). W 2011 roku była też grupa z Japonii, gdyż właśnie w szkole, która nosi imię jego pradiadka

Dzieci z Olszewki chętnie tańczą i śpiewają w strojach ludowych (fot. A. Minda)

(przedwojennego kierownika szkoły) obchodził urodziny, wraz ze swoim „Fan klubem” z Japonii, laureat konkursu chopinowskiego pochodzący z Nakła – Rafał Blechacz. W 2012 roku rozpoczęto z sukcesem organizację pleneru malarskiego, odbyły się zawody sportowe dla mieszkańców z okazji Dnia Papieskiego, we współpracy z Fundacją Kreatywnej Edukacji rozpoczęto projekt „Lubię myśleć – warsztaty matematyczne dla klas I–III”, dofinansowany z Fundacji PZU. W 2012 roku reaktywował się również młodzieżowy klub sportowy „Gwiazda Olszewka”, który na swoje spotkania korzysta z pomieszczeń „Wiejskiej Akademii Umiejętności”. Stowarzyszenie przekazało też młodzieży – na dobry początek – gablotę, do której wstawiła już swoje pierwsze puchary.

Ostatnim pomysłem Stowarzyszenia jest włączenie się w inicjatywę Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo dla Krajny i Pałuk polegającą na przystąpieniu do globalnej zabawy – gry GEACA-

Wiejska Akademia Umiejętności to okazja do rozwoju nowych technik rękodziela i florystyki. (fot. G. Kamińska)

CHING (współczesnych podchodów). W Olszewce w marcu 2013 roku schowano drugą skrytkę tzw. „kesza” w powiecie nakielskim, a w najbliższym czasie na całym świecie będzie można zobaczyć zaznaczone punkty na szlaku „Od dębu do dębu”. W kwietniu 2013 odbyły się warsztaty ornitologiczne w Olszewce i ruszyła kolejna edycja warsztatów rękodzielniczych i muzycznych, które potrwają do końca roku. Jak zwykle w czerwcu odbędą się dwa festiwale.

Dużo nie brakowało, aby konieczna skądinąd decyzja władz gminy z 2008 roku o likwidacji szkoły, zmiotła Olszewkę z mapy aktywności lokalnej. Powstałe w 2002 roku Stowarzyszenie było jednak świadome i przygotowane do przejęcia odpowiedzialności i za szkołę i za aktywność społeczności lokalnej. Dzisiaj bardziej dzieli się odpowiedzialnością za kolejne zadania (dożynki, drużyna sportowa, Koło Aktywnych Pań) niż bierze wszystko na siebie. Szkoła jest oczywiście sercem wsi, ale można zaryzykować stwierdzenie, że Stowarzyszenie dodało całemu sołectwu i jego mieszkańcom witalności, wiary w siebie i satysfakcji z życia na wsi.

- .....
- Ryszard Kamiński
Mieszkaniec Olszewki i Prezes Stowarzyszenia,
Prezes FAOW

• Wioski tematyczne

Wieś tematyczna to wieś, której rozwój podporządkowany jest wiodącej idei, tematowi. Wieś dzięki temu staje się wyróżnialna i jedyna w swoim rodzaju. Wieś koncentrująca się na określonym kierunku, temacie rozwoju, w porównaniu z innymi wsiami o podobnym stanie wyjściowym, rozwija się lepiej pod względem gospodarczym i społecznym.

Tematyzacja jest odpowiedzią miast i wsi na zmiany zachodzące w gospodarce. Miasta, w których upada przemysł oraz wsie, w których jest coraz mniej rolników szukają nowych podstaw rozwoju, nowych opowieści, nowych tożsamości.

Wioska tematyczna jest jednym ze sposobów na wprowadzenie wsi do nowej gospodarki, w której coraz ważniejszą rolę odgrywają usługi, w tym usługi związane z wiedzą i doznaniem. To propozycja dla wsi i regionów, w których ograniczają się dotychczasowe sposoby zarabkowania związane z rolnictwem i dodatkową pracą w przemyśle. Jest to sposób na tworzenie nowej oferty wsi lub pojedynczych gospodarstw przy minimalnych nakładach. Główne działania skierowane są tu nie na tworzenie zwykłej infrastruktury turystycznej (pokoje w gospodarstwach agroturystycznych, pensjonaty, przystanie, ścieżki rowerowe, stadniny, itp.) lecz na tworzenie oferty związanej z doznaniem i edukacją. Przy jej tworzeniu główny wysiłek skierowany jest na przygotowanie zajęć warsztatowych, programu edukacyjnego, gier i zabaw, a nie na tworzenie materialnego zaplecza oferty. W związku z tym oferta poszczególnych wiosek tematycznych ogranicza się często do pobytu trwającego od kilku do kilkunastu godzin. Można nazwać ją ofertą jednodniową.

• Wioska Hobbitów w Sierakowie Sławieńskim

Pomysł był fantastyczny, żeby nie powiedzieć irracjonalny.

Nasza wieś, w środku lasu, przypomina krainę Shire, w której mieszkał wiejski, spokojny ludek, czyli hobbit. Opisywał ich w swoich książkach J.R.R. Tolkien. Zabawmy się w hobbitów tak, jak

Wacław Idziak

kiedyś bawiliśmy się w podchody, tak jak kiedyś chodziliśmy z Herodem.

Pomysł przyszedł z zewnątrz, ale mieszkańcy wsi go podchwycili i po swojemu przerobili. Pomagali im w tym miłośnicy prozy Tolkiena, studenci, harcerze, artyści. Pomagali, bo mieli w tym swój interes, czyli dobrą zabawę, ciekawe przeżycia i opowieści wywożone z tego miejsca. Dzisiaj mieszkańcy Sierakowa sami tworzą nowe gry terenowe, w tym grę rowerową, prowadzą zajęcia z rękodzieła i obsługują schronisko turystyczne.

Nie ma jednej, ogólnej metody tworzenia wioski tematycznej. Inaczej proces ten przebiega tam, gdzie są już podstawy takiej wioski, np. wcześniejsza specjalizacja związana z rolnictwem, czy rzemiosłem, albo osobliwości przyrodnicze czy wyraźne zasoby kulturowe, inaczej we wsi, w której nie ma wyraźnych podstaw specjalizacji. Inaczej w wiosce, gdzie jest wielu liderów i są tradycje wspólnych działań, inaczej tam gdzie brakuje liderów i aktywności społecznej. Niemniej można wyróżnić kilka podstawowych etapów na drodze do wioski tematycznej:

1. Działania wstępne, spotkania integracyjne, zapoznanie mieszkańców wsi z ideą wioski tematycznej.
2. Przegląd zasobów wsi i wstępne wybranie tematu specjalizacji wsi.
3. Zbieranie informacji i kontaktów dotyczących wybranej specjalizacji. Opracowanie zestawu

skojarzeń związanych z tematem specjalizacji, interpretacja zasobów.

4. Przygotowanie planu tworzenia wioski tematycznej przy udziale i zaangażowaniu mieszkańców wsi.
5. Tworzenie systemu wsparcia wioski tematycznej. Nawiązanie współpracy z osobami i instytucjami z zewnątrz powiązаныmi ze specjalizacją wsi, współpraca z samorządem gminnym, szkołą, świetlicą, kościołem, itp.
6. Tworzenie oferty wioski tematycznej: badanie rynku, szkolenia osób obsługujących ofertę, tworzenie technicznego zaplecza oferty. Przygotowanie zaplecza organizacyjnego oferty (stowarzyszenia, firmy).
7. Promocja i sprzedaż oferty wioski tematycznej.
8. Ocena jakości oferty i poziomu zadowolenia klientów, wprowadzanie poprawek.
9. Stopniowe poszerzanie oferty, przechodzenie od imprez jednorazowych do działalności sezonowej a nawet, przy bardzo sprzyjających warunkach, do całorocznej.

Nie zawsze jednak tworzenie wioski tematycznej wiąże się z zarabianiem. Bywa, że głównym celem takich działań jest integracja i aktywizacja mieszkańców wsi. Ważny i istotny cel stojący przed społecznością prowadzi do jej lepszego zgrania i wspólnego przekonania co do zasadności działań. Zamiast zwykłego święta wsi organizowane są imprezy odnoszące się do specjalizacji wsi. Temat wsi może też prowadzić do ciekawego zagospodarowania jej przestrzeni i upiększenia wsi. Aspekt społeczny wiosek tematycznych i jego wpływ na aktywizację mieszkańców oraz estetykę wsi jest szczególnie widoczny w przypadku wiosek kwiatowych. Jest takich wiosek sporo, najwięcej we Francji. Jedną z pierwszych polskich wiosek kwiatowych staje się wieś Żalno w woj. kujawsko-pomorskim.

• **Żalno – wioska kwiatowa**

Pani Ewa, sołtys wsi Żalno bardzo chciała pobudzić aktywność mieszkańców i zaangażować ich do wspólnej pracy nad upiększeniem tego miejsca. Wiele jej starań spotykało się z obojętnym podejściem. Ludzie nie chcieli już wychodzić na „czyny społeczne”. Pani Ewa mogła liczyć tylko na garstkę zapaleńców, którym się jeszcze chciało zrobić coś dla wspólnego dobra. Żeby jakoś wyjść z tego impasu postanowiła zainteresować miesz-

kańców wsi kwiatami. Namówiła Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kęsowie na projekt zajęć kwiatowych dla osób korzystających z pomocy społecznej. Podczas tych zajęć, prowadzonych w miejscowej świetlicy, uczyli się oni wyrobu kwiatów z papieru i innych materiałów, było też malowanie kwiatów na deskach i robienie mega kwiatów z drutu i kolorowych rajstop. A wiosną zaczęto sadzić w Żalnie kwiaty. Sadzono je wzdłuż dróg, koło przystanków i na kawałku ziemi uzyskanym od Agencji Nieruchomości Rolnych. Latem, zamiast zwykłego święta wsi, urządzono tu święto kwiatów i paradę kwiatową. Z czasem zaczęto przybywać kwiatów w ogródkach przydomowych, pojawiły się też w przestrzeni wsi kwiaty malowane na deskach. Jeden z mieszkańców Żalna powiedział „Kiedyś, jak jechałem rowerem przez wieś, to tylko sobie jechałem, nic mnie specjalnie nie interesowało, a teraz, jak jadę to mam co oglądać i o czym myśleć: gdzie przybyło nowych kwiatów, gdzie posadzić następne, jak jeszcze można upiększyć naszą wieś. Jest też o czym zagadać do ludzi”. Pani Ewie jest łatwiej teraz angażować innych, przybyło jej współpracowników i członków stowarzyszenia. Kiedy pani Ewa zaprasza ludzi do pracy, to zwraca się do każdego osobiście i wymyśla mu zajęcie, w którym ten ktoś może się najlepiej sprawdzić. Po zakończonej pracy jest zwykle okazja na towarzyskie spotkanie, na świętowanie sukcesów i pochwalenie pracujących.

Od kiedy można mówić o tym, że stworzono wioskę tematyczną? Od jakiego momentu zaczyna się jej funkcjonowanie? Czy świadczy o tym ilość zaangażowanych osób? A może wielkość oferty i obszar wioski objętej tą ofertą? Odpowiedź nie jest prosta. Brak w tym przypadku wyraźnych standardów. Można założyć, że o istnieniu wioski tematycznej świadczy wybranie tematu specjalizacji, przygotowanie i wystawienie na rynek oferty z nią związanej, oraz to, że oferta ta obsługiwana jest przez przynajmniej kilkoro mieszkańców wsi.

Wioska tematyczna to struktura otwarta, rozwijająca się, to rodzaj eksperymentu społecznego. Wioska taka powstaje ewolucyjnie. W trakcie jej tworzenia zachodzą różnorodne procesy społeczne. Ujawniają się zwolennicy i przeciwnicy jej powstawania. Nowa specjalizacja wioski zaburza istniejący porządek, wpływa na zmianę układów ról społecznych. Wioska tematyczna to dążenie do wprowadzenia wsi do nowej gospodarki. Jest

to związane z ryzykiem niepowodzenia i wszelkimi problemami, które towarzyszą działalności gospodarczej.

- **Uwagi wynikające z badań wiosek tematycznych przeprowadzonych przez firmę Genius Loci w 2012 roku**

W Polsce funkcjonuje obecnie około 50 wsi tematycznych. Tworzą one skupiska wiosek współpracujących ze sobą. Do największych zespołów należą wioski na terenie Borów Tucholskich, w okolicach Elbląga, Koszalina, Hrubieszowa, na Kaszubach oraz na Opolszczyźnie. Z przeprowadzonych badań wynika, że nie wszystkie wioski mają ofertę komercyjną. Mieszkańcy jednej trzeciej wiosek podkreślają, że wybrany temat rozwoju przyczynia się do integracji i budowy wizerunku miejscowości. Nie wszędzie też mieszkańcy mogą liczyć na przychylność i wsparcie władz lokalnych. Średnio przychylność władz (w skali od 0 do 5) mieszkańcy badanych wiosek oceniają na 3,9. W wioskach mających ofertę komercyjną pracuje przy jej obsłudze od 4 do 20 osób, średnio jednak około 6 osób. W skład atrakcji oferowanych przez wioski tematyczne wchodzi w kolejności: ścieżki edukacyjne, gry terenowe, zajęcia warsztatowe, wizyty w gospodarstwach, w tym w gospodarstwach edukacyjnych.

Wszystkie badane wioski tworzone były z inicjatywy mieszkańców w ramach różnorodnych projektów. W 4 przypadkach inicjatorem były Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, angażujące do tworzenia i obsługi wioski tematycznej osoby bezrobotne. Najlepszym tego przykładem są wioski Karwno na Kaszubach i Żalno w województwie kujawsko-pomorskim.

W około trzech czwartych wsi działają różnorodne stowarzyszenia. Wszyscy ankietowani podkreślają, że utworzenie wioski tematycznej wpłynęło pozytywnie na aktywność mieszkańców. W trzech przypadkach podkreślono, że poprawił się wygląd wsi.

- **Podsumowanie**

Wioski tematyczne są szansą dla wsi o mniejszych szansach rozwojowych. Ich tworzenie wymaga pokonania drogi prowadzącej od skupiania się na interesie prywatnym do wspólnych działań. Jest to trudne ze względu na złe skojarzenia zwią-

zane z wypaczoną w okresie PRL ideą spółdzielczości i pracy społecznej. Dodatkowo zadanie to utrudnia słaby poziom kapitału ludzkiego i społecznego wielu polskich wsi.

Upodmiotowienie mieszkańców wsi i utrwalenie wśród nich przedsiębiorczości związanej z działalnością w sferze gospodarki emocji i wiedzy wymaga w związku z tym działań długofalowych. Stoi to w sprzeczności z „akcyjnością” działań większości programów pomocowych i gmin. Potrzebne są w takiej sytuacji przedsięwzięcia o charakterze systemowym prowadzone w dłuższym okresie czasu.

Dalsze upowszechnianie idei wiosek tematycznych wymaga także działań zmierzających do tworzenia różnych form współpracy tych wiosek (tak popularnego ostatnio sieciowania) oraz ustalenia kryteriów pozwalających na nazwanie wioski wioską tematyczną. Opracowanie takich kryteriów przydatne by było do wprowadzenia certyfikacji wiosek. Można się tu wzorować na rozwiązaniach stosowanych w przypadku specjalizacji tematycznej gospodarstw, szczególnie gospodarstw terapeutycznych i edukacyjnych. Różne formy współpracy wiosek i gospodarstw tematycznych sprzyjać mogą ich dalszemu rozwojowi poprzez dbałość o standard usług, podnoszenie kwalifikacji, lobbing w zakresie regulacji prawnych i podatkowych, reprezentację interesów i promocję. Jest to jednak zadanie bardzo trudne. Wiąże się ono z potrzebą wzmocnienia kapitału ludzkiego i społecznego wsi oraz ze zmianą polityki wobec wsi. Powinna ona w większym stopniu uwzględniać przemiany cywilizacyjne zachodzące w świecie i potrzebę wprowadzenia wsi do nowej gospodarki.

•••••
• **Wacław Idziak**

Doktor socjologii, ekspert w zakresie odnowy i rozwoju wsi oraz turystyki wiejskiej, członek organizacji „Ashoka”, wykładowca Studium MBA Uniwersytetu Szczecińskiego.

Wioski tematyczne w Borach Tucholskich

Jak grzyby po deszczu, tak wyrastają wioski tematyczne w Borach Tucholskich: Grzybowa, Miodowa, Górnicza, Ptasia, Chlebowa, Kolejarska, Kwiatowa, Cisowa, Borowiacka, Jagodowa, Jabłoni... Nie wyrosły oczywiście same, niektóre już dojrzały, niektóre kiełkują, większość wciąż się rozwija, a niektóre pozostają jeszcze w sferze pomysłów.

Po co tworzy się wsie tematyczne? Na pewno jest to sposób na odróżnienie się od innych miejscowości. Wieś tematyczna zupełnie zmienia sposób postrzegania wsi, zarówno wśród mieszkańców, jak i osób z zewnątrz. Z pewnością miło jest się pochwalić: „Jestem z Ptasiej Wioski – Adamkowa”. Być może nie wszystkim zapadnie w pamięć nazwa wsi Adamkowo, ale „Ptasia” na pewno nie umknie. Niektóre wioski mają naprawdę trudne zadanie, próbując zmienić wizerunek wsi: stowarzyszenie z Żalna tworzy wieś Kwiatową, ale skjarzenia kierowców z wsią „radarową” ciężko będzie zmienić, bo nie każdy zatrzyma się tutaj, żeby zobaczyć wielkie dzbanki kwiatowe lub poćwiczyć w plenerowej siłowni w Kwiatowym Zakątku.

Dzban kwiatowy w Wiosce Kwiatowej Żalno

Ważna jest funkcja aktywizacyjna – pojawia się wiele inicjatyw, których nie byłoby bez włączenia się mieszkańców w budowanie wsi tematycznej. W Krzywogóncu powstał zespół teatralno-tanecz-

ny „Grzybianie”, który specjalizuje się w tańcach ludowych, a corocznie na sierpniowym Świącie Grzyba daje nowe przedstawienie oparte na fragmentach literatury polskiej (np. „Telimena i mrówki”, „Grzybobranie” z „Pana Tadeusza”). We wrześniu natomiast warto skosztować świeżych wypieków na Festiwalu Chleba w Janiej Górze. Te imprezy organizuje się jako jeden z elementów oferty wsi tematycznej. Czasem może być jednak odwrotnie: to impreza staje się inspiracją do tematykacji wsi. Tak było w Pruszczu, gdzie na nieczynnej stacji kolejowej Starostwo Powiatowe w Tucholi zorganizowało w 2005 r. pierwszy Festyn Kolejarski „Zapomniana Stacja”. Teraz mieszkańcy i organizacje pozarządowe przy wsparciu Gminnego Ośrodka Kultury w Gostycynie rozbudowują w Pruszczu Wioskę Kolejarską, wykorzystując to tego celu m. in. zabudowania stacyjne (dworzec, wieżę ciśnieni).

Po grzybobranii – Wioska Grzybowa Krzywogoniec

Tematykacja wsi to także sposób na zarabianie, niekoniecznie dzięki dużym inwestycjom, ale raczej dzięki innowacyjnym pomysłom, bazowaniu na emocjach i wiedzy. Jak zarabiać na emocjach i wiedzy uczyli nas Maria i Waclaw Idziakowie na warsztatach w ramach jednego z projektów Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”. W trzech

Ekipa z Wioski Chlebowej Jania Góra. (fot. Tow. Rozwoju Gminy Świekatowo)

wsiach: Ptasiej, Miodowej i Grzybowej stworzyliśmy razem z mieszkańcami scenariusze zajęć edukacyjnych, które zostały od razu przetestowane. Grupa zaproszonych ochotników bawiła się w Grzybobrań i Grzybowe memory, rozwiązywała *quest* w Wiosce Miodowej (gra terenowa z zadaniami), a także poznawała ptactwo domowe w Ptasiej Wiosce.

Zaangażowanie ludzi jest najważniejsze, ale bez wsparcia finansowego trudno jest zrealizować swoje pomysły. Wioski tematyczne w Borach Tucholskich rozwijają się dzięki dotacjom pozyskiwanym przez stowarzyszenia, instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej czy urzędy gmin. Połączenie kreatywności mieszkańców z dofinansowaniem zewnętrznym pozwala budować ofertę wsi, która jest często bardzo nietypowa, czego kilka przykładów poniżej.

W Wiosce Górniczej na podstawie badań archeologicznych odsłania się pozostałości technicznej zabudowy dawnych podziemnych kopalni węgla brunatnego. Poznanie tych terenów ułatwią tablice dydaktyczne z zagadkami, a także audioprzewodnik. Dużych emocji dostarcza gra terenowa w po-

Badania archeologiczne – kopalnia Montania w Wiosce Górniczej Piła nad Brdą. (fot. Stow. BUKO)

Wóz do apiterapii w Wiosce Miodowej Wielki Mędromierz
szukiwanie skarbu pt. „Kuferek Wilhelma Krügera”. W Wiosce Miodowej oprócz zwiedzania pasieki, poznania pracy pszczelarza i robienia świeczek z wosku, zaskoczy nas z pewnością wóz do apiterapii, czyli leczenia powietrzem ulowym.

Ptasia Wioska wita gości wielkoformatowymi rzeźbami w Plenerowym Muzeum Ptaka, wykonanymi w przez twórców ludowych oraz studentów ASP. Po spacerze ścieżką ornitologiczną warto

Plenerowe Muzeum Ptaka w Wiosce Ptasiej Adamkowo

wziąć udział w warsztatach plastycznych prowadzonych przez artystkę, projektantkę mody.

Przyjdźcie w Bory Tucholskie nie tylko na spływ kajakowy Brdą, ale także spróbować pierzgi w Miodowej, pokonać Stracha w Chlebowej i pobawić się na Weselu Szytgara w Górniczej. Przy okazji poznacie wspaniałych ludzi, którzy tworzą wsie tematyczne i robią to z wielką pasją.

- Magdalena Kurpinowicz
Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie”

Wioski tematyczne w Krainie Rawki

Wsie tematyczne to pomysł na aktywizację i integrację społeczności lokalnych, odkrywanie na nowo własnego miejsca i wypromowanie lokalnych twórców. Wsie Dębowa, Jabłkowa, Kalinowa, Pomidorowa, Różana, Rybna, Świerkowa i Wiśniowa tworzą sieć wiosek tematycznych powiatu rawskiego i skierniewickiego.

Lokalna Grupa Działania Kraina Rawki w partnerstwie z Gminą Rawa Mazowiecka zrealizowała w 2012 roku projekt „Sieć wiosek tematycznych w Krainie Rawki” współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich. Efektem szeregu działań, szkoleń i warsztatów, w których uczestniczyli przedstawiciele sześciu gmin z powiatów rawskiego i skierniewickiego, jest wypracowanie pomysłów na temat przewodni dla wsi: Julianów – Wieś Dębowa, Kaleń – Wieś Kalinowa, Paplin – Wieś Rybna, Regnów – Wieś Wiśniowa, Sadkowice – Wieś Jabłkowa, Sierzchowy – Wieś Pomidorowa, Wilkowice – Wieś Różana i Zagórze – Wieś Świerkowa.

Uczestnicy projektu w ramach wizyt studyjnych odwiedzili zagrodę tematyczną Synowcówka w miejscowości Tkaczewska Góra oraz wsie Górniczą, Miodową i Chlebową w Borach Tucholskich, otrzymali również publikację Wacława Idziaka „Wymyśleć wieś od nowa”. Podczas cyklu warsztatów opracowali analizę SWOT i wybrali tematy przewodnie dla swoich miejscowości, poznali tajniki public relations i marketingu miejsca, opracowali gry terenowe – *quest’y*. Na przykład inspiracją dla gry terenowej Paplina – Wioski Rybnej – była bajka o rybaku i złotej rybce. Uczestnicy zajęć samodzielnie wykonali tematyczne ozdoby ceramiczne, a podczas warsztatów kulinarnych opracowali katalog produktów i potraw, za których smakiem zatęsknią tury-

ści odwiedzający ich wsie. Dzięki temu podczas konferencji posumowującej projekt każdy mógł skosztować tradycyjnej sierzchowskiej zupy pomidorowej, regnowskich pierogów z wiśniami, ryb z paplińskich stawów i wilkowickich pączków przystrojonych płatkami róż, potraw przygotowanych przez mieszkańców tych miejscowości.

Realizatorzy projektu zadbali również o profesjonalne opracowanie systemu identyfikacji wizualnej nawiązującego do tematyki każdej wioski i przygotowanie strony internetowej (<http://www.krainarawki.eu/265,wioski-tematyczne.html>).

Wartością dodaną projektu jest powstanie dwóch zagród tematycznych. W Wilkowicach rozpoczęła funkcjonowanie Kwiatkowa Zagroda bukieciarki Janiny Kwiatkowskiej, a w Sierzchowach Zdzisław Socha prezentuje zbiory zabytkowych sprzętów w Sochowej Zagrodzie. Równie ciekawą inicjatywę podjęła mieszkanka Gminy Biała Rawska, która planuje utworzenie w miejscowości Ossa Galerii Lawendówka, w której miejscowi artyści będą mogli prezentować swoje prace i prowadzić warsztaty.

Po zakończeniu projektu Lokalna Grupa Działania Kraina Rawki i Gmina Rawa Mazowiecka podjęły działania zmierzające do utworzenia spółdzielni socjalnej, która jako podmiot ekonomii społecznej podejmie się koordynowania działań sieci wiosek tematycznych z naszego regionu.

Poniżej przedstawiam kilka wypowiedzi uczestników projektu „Sieć wiosek tematycznych w Krainie Rawki”, które pokazują efekty naszych działań:

Janina Kwiatkowska, Wilkowice: „*Udział w tym projekcie pozwolił mi potwierdzić słuszność decyzji o utworzeniu wsi tematycznej w Wilkowicach, wspaniałe były moim zdaniem wycieczki organizo-*

wane w ramach projektu. Poznałam działania i pomysły mieszkańców ościennych miejscowości, nawiązałam liczne kontakty z osobami z terenu działania LGD, które już zaowocowały współpracą (galeria w Ossie). Pozwoliło mi to też zrobić kolejny krok do poprawy warunków życia w mojej wsi (zagroda edukacyjna). Utworzenie „Kwiatkowej Zagrody” to ciekawa perspektywa dla babci Janki i jej wnuczek.”

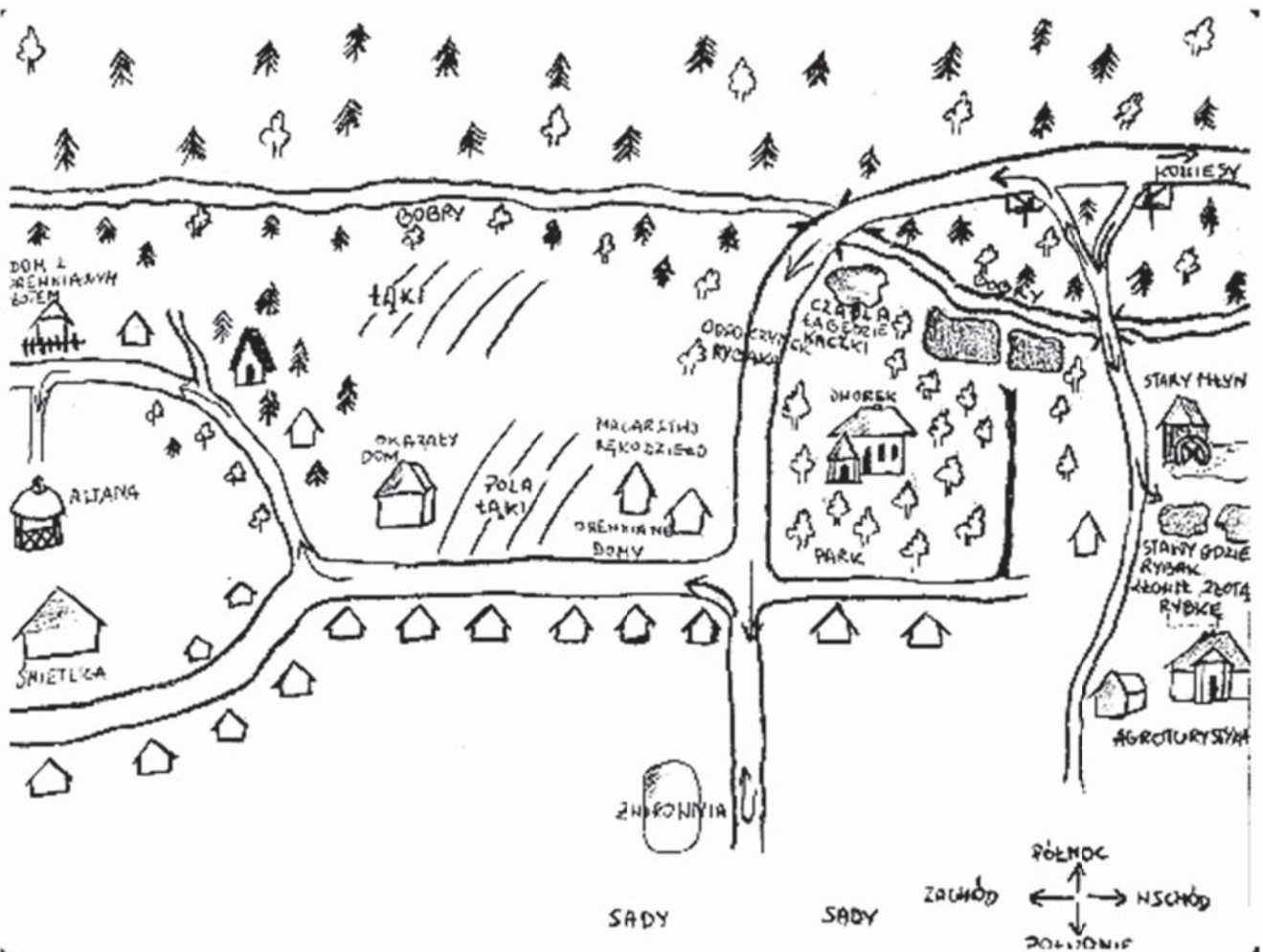
Zdzisław Socha, Sierzchowy: „Od wielu lat zbieram stare meble, sprzęty codziennego użytku, narzędzia gospodarskie i elementy strojów regionalnych. Przyszedł czas pokazania moich zbiorów szerszemu gronu odbiorców. Po warsztatach z public relations i marketingu miejsca zrodził się pomysł na „Sochową Zagrodę” i opracowanie strony internetowej. Dowiedziałem się również, że budowanie wizerunku miejsca to proces wymagający czasu. Mam nadzieję, że moja zagroda stanie

się w przyszłości główną atrakcją naszej Pomidorowej Wioski”.

Grażyna Soszka, Biała Rawska: „Mam stary budynek w sąsiedztwie Centrum Konferencyjnego Ossa i szukałam pomysłu na jego wykorzystanie. Dzięki mojemu udziałowi w projekcie poznałam twórczynię ludowe z regionu i zrodził się pomysł na utworzenie Galerii LAWENDÓWKA”.

- Małgorzata Dudek
Dyrektor Gminnego Zespołu ds. Oświaty, Kultury i Sportu w Rawie Mazowieckiej, jedna z animatorek w projekcie „Sieć wiosek tematycznych w Krainie Rawki

„Ścieżkami rybaka” – plan gry terenowej (quest'u), która pozwala poznać walory przyrodnicze Bolimowskiego Parku Krajo-
brazowego, a także poznać legendę mieszkającego tu niegdys ...rybaka.

Miejscowości tematyczne w Małopolsce

Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych z siedzibą w Krakowie wraz z Partnerami projektu – Elbląskim Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Pozarządowych z siedzibą w Elblągu oraz Małopolską Siecią LGD – zaprosiła małopolskie lokalne grupy działania do udziału w konkursie „Miejscowości tematyczne w Małopolsce”, realizowanym w ramach projektu o tej samej nazwie.

Projekt realizowany jest w ramach Priorytetu VII Promocja integracji społecznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej) i jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt realizowany jest od 1 sierpnia 2012 r. i będzie trwał do 31 października 2014 r.

Ogłoszony w ramach projektu konkurs cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem ze strony lokalnych grup działania, w rezultacie do udziału zgłosiło się ich bardzo wiele. Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa, nie po raz pierwszy zresztą, włączyło się do inicjatywy mającej na celu zaktywizowanie społeczności lokalnej.

Głównym celem projektu, a zarazem konkursu, jest poprawa aktywności społecznej i zwiększenie potencjału zatrudnieniowego mieszkańców obszarów wiejskich zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez utworzenie 6 miejscowości tematycznych w wybranych społecznościach lokalnych.

Omawianie tematyki projektu w Bolechowicach, gm. Zabierzów. (fot. Agnieszka Kwarciak, Urząd Gminy Zabierzów)

Podstawą ich tworzenia mają być zasoby naturalne i kulturowe, zaangażowanie mieszkańców, współpraca organizacji pozarządowych, samorządów i przedsiębiorców prywatnych. Jak nam wszystkim wiadomo, te wartości na obszarach wiejskich tworzą właśnie lokalne grupy.

Każda z lokalnych grup działania mogła zgłosić do udziału w konkursie maksymalnie 3 miejscowości. Ze względu na ogromne zainteresowanie komisja rekrutacyjna postanowiła przeprowadzić rozmowy wstępne z przedstawicielami wszystkich, którzy zgłosili się do konkursu.

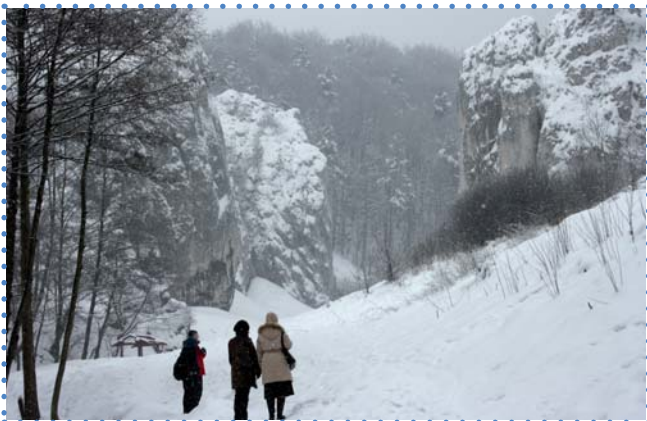
W wyniku pierwszego etapu, na który składała się ocena merytoryczna złożonych do konkursu wniosków, Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa uplasowało się na trzecim miejscu, tuż za zajmującą pierwsze miejsce Lokalną Grupą Działania „Dunajec Biała” oraz Lokalną Grupą Działania „Partnerstwo na Jurze”. Łącznie do drugiego etapu zakwalifikowało się aż 11 lokalnych grup działania, z których każda zgłosiła co najmniej dwie miejscowości.

Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa zgłosiło do udziału w konkursie następujące miejscowości:

- Piekary – gmina Liszki,
- Bolechowice – gmina Zabierzów,
- Bibice – gmina Zielonki.

Każda z tych miejscowości charakteryzuje się niebywale urokliwym położeniem, bogatą tradycją i kulturą, ciekawą, sięgającą niemalże początków XI wieku historią.

Zaletą miejscowości Piekary jest przede wszystkim jej położenie na Wyżynie Krakowskiej, skąd rozciąga się wspaniały widok na Opactwo Ojców Benedyktynów w Tyńcu, Klasztor Ojców Kamedułów na Bielanych oraz Bramę Krakowską, która stanowi najwęższy odcinek doliny Wisły zamknięty z jednej strony przez skałę z Opactwem Benedyktynów w Tyńcu, a z drugiej przez malownicze skałki piekarskie. Piekary, to również Centrum Edukacyjno-Wychowawcze i Rekreacyjne „Radosna Nowina” powstałe dzięki fundacji Ks. Siemaszki, służące przede wszystkim edukacji uzdolnionej młodzieży

Przedstawiciele Bolechowic chwalą się tym co mają – Bramą Bolechowicką. (fot. Agnieszka Kwarciak, Urząd Gminy Zabierzów)

z ubogich środowisk. Wreszcie Piekary, to również pośrednio tradycyjne produkty lokalne – czyli Kiełbasa Lisecka i tzw. kukielki, czyli pszenne bułki, o wrzecionowatym, zwężającym się ku końcom kształcie (wyrób z Liszek).

Bolechowice, to miejscowość położona na północ od Zabierzowa, nad potokiem Bolechówka na obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. W Bolechowicach można natknąć się na niespotykane i wybitne walory krajobrazowe i przyrodnicze, szlaki turystyczne zarówno piesze jak i rowerowe, miejsca wspinaczkowe. W Bolechowicach znajduje się zabytkowy kościół gotycki pw. św. Piotra i Pawła z początków XIII w. z cennymi prezbiterium i zakrytą wzniesionymi w 1393 r. oraz XV-wieczną częścią murów nawy.

Bibice – to miejscowość położona w Dolinie Bibiczanki, w bezpośrednim sąsiedztwie Krakowa. O Bibicach często piszą „seniora polskich wsi” – pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1050 roku. W Bibicach powstało jedno z pierwszych muzeów wiejskich w Polsce – Izba Regionalna, założona w 1964 roku. Również w Bibicach, znajduje się

Budynek Szkoły Podstawowej w Bolechowicach. (fot. Agnieszka Kwarciak, Urząd Gminy Zabierzów)

wybudowany przez Austriaków pancerny Fort 45a Bibice, który bronił Międzypola fortów głównych „Zielonki” i „Węgrzce” ryglując w ten sposób Dolinę Bibiczanki.

Dopiero seminaria odbywające się w miejscowościach zgłoszonych przez lokalne grupy ostatecznie przesądziły o wyniku konkursu.

Przedstawiciele Fundacji Biuro Inicjatyw Społecznych wraz z przedstawicielami lokalnych grup działania, jako partnerami, udali się na spotkania z mieszkańcami – lokalnymi liderami. Miały one na celu uwypuklenie potencjału jakim dysponują poszczególne miejscowości. Wybór był trudny, a to z bardzo prostej przyczyny: każda miejscowość pokazała to, co ma najlepsze, najcenniejsze, najpiękniejsze. W atmosferze bardzo radosnej, rzecz można nawet sielskiej, pokazywano lokalne tradycje i obyczaje. Nie obyło się bez kosztowania miejscowych specjałów (wiele z nich posiada certyfikaty produktów lokalnych), pokazów tańca, prezentacji ochotniczych straży pożarnych, kół gospodyń wiejskich i grup artystycznych, na spotkaniach z przedstawicielami lokalnych władz kończąc.

Ostatecznie do udziału w dalszych etapach projektu zakwalifikowało się 6 miejscowości:

1. Miejscowości Dulowa, Bołęciny i Zagórze z Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo na Jurze”,
2. Miejscowości Gwoździec i Ruda Kameralna z Lokalnej Grupy Działania „Dunajec-Biała”,
3. Miejscowość Kostrza z Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska”.

Zwycięzcom serdecznie gratulujemy!

Miejscowości zgłoszone do konkursu przez nasze Stowarzyszenie ostatecznie nie zostały wybrane do projektu, co jednak nie zniechęciło nas do podejmowania tego typu, ciekawych inicjatyw. Udział w samych eliminacjach spowodował, że w głowach lokalnych liderów i mieszkańców zakiełkowało mnóstwo ciekawych pomysłów, które z upływem czasu na pewno zostaną zrealizowane.

- Kamila Kawalec
Pracownik i jednocześnie członek Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa
- Barbara Kawa
Wiceprezes Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa

Ustawa Prawo o stowarzyszeniach. Jak uprościć działania stowarzyszeń?

Piotr Frączak

• Krótka historia

Ustawa Prawo o stowarzyszeniach uchwalona w 1989 roku (dosłownie kilka dni po zakończeniu obrad Okrągłego Stołu) rozpoczynała polską transformację od liberalizacji prawa do zrzeszania się. Warto tu podkreślić, że – mimo osiągniętego kompromisu – strona opozycyjno-solidarnościowa dopominała się jeszcze o „zmniejszenie zakresu nadzoru nad stowarzyszeniami” w przyszłości. Ustawa z niewielkimi zmianami przetrwała do dziś. W 2009 roku zaczęły się w Senacie prace nad propozycjami zmian tej ustawy. Ponieważ zaproponowane rozwiązania (ustawa o zrzeszeniach) nie do końca odpowiadały organizacjom pozarządowym, podjęły one szerokie, środowiskowe konsultacje tego co warto byłoby w tej ustawie zmienić. Efektem było wypracowanie założeń do nowelizacji, które zostały przedstawione m.in. w dniu 7 grudnia 2011 roku w Pałacu Prezydenckim w ramach Forum Debaty Publicznej.

• Zespół przy Kancelarii Prezydenta

Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych (OFOP), która prowadziła konsultacje środowiskowe i przygotowała ostateczny tekst założeń, zwróciła się do Kancelarii Prezydenta o pomoc w przygotowaniu – na podstawie tych założeń – propozycji zapisów ustawowych. W konsekwencji, działający dotychczas przy Kancelarii zespół zajmujący się propozycjami rozwiązań finansowych dla organizacji został roz-

szerzony o przedstawicieli federacji krajowych (Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Polska Rada Organizacji Młodzieżowych, Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych, Federacja Funduszy Lokalnych, Stała Konferencja Ekonomii Społecznej) i otrzymał nazwę Zespołu ds. Rozwiązań Finansowych i Prawnych w zakresie Działalności Społecznej i Obywatelskiej. W ramach zespołu podjęto prace nad przygotowaniem konkretnych zapisów do nowelizacji ustawy. W szczególności wygląda to mniej więcej tak:

• po pierwsze – dostosować

Jedną z uwag do ustawy Prawo o Stowarzyszeniach było to, że nie do końca pasuje ona do współczesnych warunków po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Nie chodziło tu oczywiście o wielkie zmiany, ale dostosowanie zapisów do współczesnej rzeczywistości. W efekcie zaproponowanych zmian nie tylko obywatelom polskim, ale każdemu ma przysługiwać „prawo do zrzeszania się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami Konstytucji oraz porządkiem prawnym określonym w ustawach”, zaś prawo tworzenia stowarzyszeń „osobom fizycznym mającym pełną zdolność do czynności prawnych i niepozbawionym praw publicznych”.

• po drugie – wzmocnić stowarzyszenia zwykłe

Najważniejsze wśród założeń do ustawy było przekonanie, że podstawową formą powinny być stowarzyszenia zwykłe. By jednak nie zmieniać konstrukcji samej ustawy (mogłoby to spowodować konieczność przyjęcia nowej ustawy zamiast nowelizowania starej), próbuje się jedynie doprowadzić do tego, by stowarzyszenia zwykłe miały szersze możliwości działania. Ma to umożliwić nadanie tej formie ułomnej osobowości prawnej (prawo do zaciągania zobowiązań, pozywania i bycia pozywanym), a także możliwość pozyskiwania środków nie tylko ze składek członkowskich. W projekcie nowelizacji przewiduje się więc,

że stowarzyszenie zwykle będzie mogło uzyskiwać środki na swoją działalność ze składek członkowskich, darowizn indywidualnych, dotacji celowych i zbiorów publicznych na terenie działania.

Dodatkową proponowaną zmianą jest projekt powołania centralnego rejestru (na tym etapie proponuje się, aby było to w KRS-ie), gdzie byłaby dostępna aktualna informacja o działających stowarzyszeniach zwykłych.

- **po trzecie – uprościć rejestrację i działalność stowarzyszenia rejestrowego**

Podstawowym postulatem nowelizacji jest uproszczenie działalności stowarzyszenia rejestrowego bez uszczuplenia jego uprawnień. Pierwszym krokiem ma być zniesienie nadzoru, który w zasadzie i tak nie działa. Stowarzyszenia są kontrolowane przez administrację w zakresie wydatkowania pieniędzy z dotacji, ze zbiorów publicznych, a dodatkowo przez chociażby służby skarbowe i prokuraturę, nie ma więc powodu, aby administracja ingerowała w ich działalność. Instytucją, która powinna dyscyplinować organizacje nieprzestrzegające zapisów ustawy Prawo o stowarzyszeniach, powinien być sąd rejestrowy. Aby zapewnić kontrolę społeczną (nie administracyjną) proponuje się wprowadzenie obowiązku przedkładania w internetowym rejestrze stowarzyszeń corocznego sprawozdania z działalności, z tym że stowarzyszenia niekorzystające z pieniędzy publicznych nie musiałyby przedstawiać sprawozdania finansowego.

Ułatwieniem w powstawaniu organizacji ma być również zmniejszenie liczby osób koniecznych do powołania stowarzyszenia rejestrowego do dziegięciu osób i skrócenie czasu rejestracji (dotychczas maksymalnie trzy miesiące), co przy braku udziału przedstawicieli organu nadzorującego (sąd sprawdza tylko, czy stowarzyszenie spełnia warunki określone w ustawie) jest możliwe.

Krokiem w kierunku większej elastyczności w kształtowaniu wewnętrznej struktury stowarzyszenia jest zapis, który określa jedynie konieczność posiadania organu zarządzającego (obecnie zarząd) oraz organu nadzorczego lub kontroli wewnętrznej (obecnie komisja rewizyjna). Nowelizacja ustawy ma za zadanie również uprościć procedury rozwiązywania, dzielenia czy przekształcania się stowarzyszeń (np. stowarzyszenia zwykłego w rejestrowe i odwrotnie).

- **To dopiero początek**

Jak widać, proponowane zmiany nie są rewolucyjne. Chodzi o to, by nie wywracając dotychczasowego dorobku stowarzyszeń, pozbyć się niektórych, niepotrzebnych ograniczeń. Prace Zespołu jeszcze się nie skończyły, więc to i owo może jeszcze ulec zmianie. Ale nawet i ta ostateczna wersja będzie poddana kolejnym próbom. Czy Kancelaria Prezydenta zgodzi się promować tak wypracowane rozwiązanie? Czy ostateczny kształt nowelizacji zadowolili organizacje? Czy uda się propozycje bez zmiany podstawowych założeń przeprowadzić przez Sejm? Te pytania świadczą o tym, że przed nami jeszcze długa droga i od determinacji organizacji zależeć będzie, czy efektem będzie lepsza ustawa dla stowarzyszeń.

.....

- Piotr Frączak
Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych

Ustawa o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym

Aleksander Woźniak

• Dlaczego ten tekst się pojawia w biuletynie?

Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich od lat uczestniczy w dynamice relacji pomiędzy trzecim a pierwszym sektorem. Uczestnictwo w projekcie Model Współpracy, jak i udział w dyskusji nad Leaderem i podejściem określanym jako Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS, ang. Community Led Local Development – CLLD) sprawiają, że nasze stowarzyszenie zwraca szczególną uwagę na legislację odnoszącą się do współdziałania sektora publicznego ze społeczeństwem obywatelskim.

W Kancelarii Prezydenta od wielu miesięcy trwają prace nad projektem ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego oraz o zmianie niektórych ustaw, która ma stanowić próbę odpowiedzi na niektóre postulaty zgłaszane przez środowiska samorządowe oraz organizacje pozarządowe, a jej głównym celem jest zwiększenie udziału mieszkańców w działaniach samorządów.

Przedstawiając prace nad tą ustawą chciałbym, aby posłużyły one jako case-study partycypacji w budowaniu polityk publicznych. Kancelaria Prezydenta RP szczególnie zadbała, aby umożliwić dialog w sprawie tej ustawy wszystkim zainteresowanym grupom. Witryna Prezydenta RP (<https://prezydent.pl>) i serwis Mam Zdanie (<https://mamzdanie.org.pl>) przez mniej więcej miesiąc na początku 2013 r. zbierały opinie samorządów, orga-

nizacji pozarządowych i pojedynczych obywateli w odniesieniu do projektu ustawy z grudnia 2012 r.

Nie będę opisywał zalet i wad tego projektu, bo to już zrobił Grzegorz Makowski w swoim świetnym tekście dostępnym na stronie Instytutu Spraw Publicznych pod tytułem: „Prezydent RP znów będzie próbował zaktywizować obywateli” [<http://www.isp.org.pl/aktualnosci,25,1195.html>]. Postaram się jedynie streścić najistotniejsze propozycje z Twojego – nasz Czytelniku – punktu widzenia.

• Co nowego proponuje ustawa?

Projekt ustawy powstał z myślą o umożliwieniu szerszej partycypacji społecznej w działaniach samorządów lokalnych. Warto zauważyć, że jest to już kolejny projekt legislacyjny o podobnym temacie wychodzący z Kancelarii. Poprzednie trzy projekty ustawy poddawane były konsultacjom w 2011 roku.

W projektach tych pojawiły się propozycje utworzenia nowych form stowarzyszeń, takich jak stowarzyszenia aktywności lokalnej i komitety aktywności lokalnej. Organizacje te miałyby być odpowiedzialne za zarządzanie inicjatywami lokalnymi.

Ponadto proponowana jest definicja konsultacji społecznych i możliwość wprowadzenia ich na poziomie decyzji samorządu. Konsultacje takie mogłyby być zlecone organizacjom pozarządowym, a udział w nich miałby prawo wziąć mieszkańcy oraz inne osoby realizujące „ważne interesy (...) na obszarze jednostki samorządu terytorialnego przeprowadzającej konsultacje”.

Co do konsultacji, to projekt proponuje wprowadzenie publicznych wysłuchań, znanych choćby z Sejmu, do procesów podejmowania decyzji przez samorządy.

Zgodnie z proponowanym projektem ustawy obowiązkiem publicznych wysłuchań zostałyby objęte:

- 1) projekty statutów jednostek samorządu terytorialnego i projekty zmian w statutach;
- 2) projekty uchwał budżetowych na kolejne lata budżetowe;

3) projekty uchwał w sprawie planowania rozwoju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz zmian studium.

Dodatkowo projekt wprowadziłby do wszystkich ustaw regulujących działanie samorządów uproszczoną wersję zasad prowadzenia obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej, oraz dodatkowe regulacje odnośnie referendum lokalnego.

• **Jak przebiegły konsultacje?**

Na stronie internetowej Kancelarii Prezydenta RP (<http://www.prezydent.pl/dialog/fdp/samorzad-terytorialny-dla-polski/inicjatywa-ustawodawcza/konsultacje-spoeczne/>) oraz na witrynie Mam Zdanie (https://mamzdanie.org.pl/web/guest/konsultacje/-/message_boards/message/25734) można odczytać uwagi, które partnerzy społeczni i publiczni, a więc głównie samorządy terytorialne i organizacje pozarządowe, przesłały w ramach trwających do 2 lutego 2013 r. konsultacji. Można śmiało powiedzieć, że konsultacje te były ożywione. Spłynęło łącznie 38 opinii z uwagami – wiele z nich bardzo rzeczowych i kompleksowych.

Wśród organizacji pozarządowych, które przysłały swoje uwagi znalazły się m.in.: Federacja Inicjatyw Oświatowych, Stowarzyszenie Mieszkańców Osiedla „Żerniki Nowe” we Wrocławiu, Stowarzyszenie zwykłe Forum Rdzawka, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, czy też Kongres Ruchów Miejskich. Wiele z przesłanych opinii kwestionowało konieczność tworzenia dodatkowych bytów prawnych, skuteczność tej szczególnej formy konsultacji, jaką jest wysłuchanie publiczne, obecność takich zapisów, które jedynie dają możliwość prowadzenia konsultacji, a brak takich, które czyniłyby konsultacje obowiązkowymi. Pojawiły się również głosy, że wprowadzenie górnego progu poparcia dla obywatelskich projektów na wysokości 15% mieszkańców uprawnionych do udziału w wyborach może okazać się rozwiązaniem wręcz szkodliwym dla partycypacji społecznej – może stać się barierą ograniczającą udział społeczny.

Ogólna ocena intencji i idei ustawy pozostawała mimo wszystko bardzo często pozytywna.

• **Co dalej z ustawą?**

Obecnie pracownicy Kancelarii Prezydenta przetwarzają przesłane opinie. Pozostaje mieć nadzieję, że konsultacje okażą się integralnym elementem tworzenia tego aktu prawnego, i że ostateczna wersja będzie uwzględniała uwagi nadesłane w ich procesie.

Z informacji, które uzyskałem w Kancelarii wynika, że są plany, by na początku maja – a więc zapewne niedługo po wyjściu tego numeru Biuletynu z druku – ustawa trafiła do parlamentu na pierwsze czytanie.

.....

• Aleksander Woźniak

Biurowo Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

Kolejne adresy, które warto odwiedzić w Internecie – c.d. wykazu z Biuletynu DS. nr 2 i 3

Strony polskie:

Nazwa / adres	Co witryna zawiera
Dział „Analizy i ekspertyzy” na stronie KSOW: http://ksow.gov.pl/analizy-i-ekspertyzy.html	Strona, na której można znaleźć wiele interesujących opracowań, o charakterze analiz i ekspertyz dotyczących rozwoju wsi.
Dział „Analizy i raporty PROW 2007 – 2013” na stronie MRiRW: http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dokumenty-analizy-raporty/Analizy-i-raporty	Strona, na której można znaleźć wiele interesujących opracowań, o charakterze analiz i ekspertyz dotyczących Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie: http://www.cdr.gov.pl/	Bardzo bogaty w informacje portal – można znaleźć kontakty do oddziałów Centrum i pozostałych ośrodków doradztwa w kraju oraz bardzo wiele informacji przydatnych dla rolników i pozostałych mieszkańców wsi.
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA) http://www.fapa.com.pl/	Fundacja prowadzi Sekretariat Centralny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW), prowadzi wiele szkoleń w ramach PROW 2007-2013 oraz jest instytucją pośredniczącą w zakresie wdrażania Osi priorytetowej V (Pomoc techniczna) PO Ryby 2007-2013.
Wioski tematyczne – wieś aktywna, wieś kreatywna: http://www.wioskitematyczne.org.pl/	Strona prowadzona przez Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, na której można znaleźć podstawową literaturę nt. wiosek tematycznych oraz wiele różnych informacji nt. tej idei, a także informacje o wioskach tematycznych w województwie zachodniopomorskim.
Miejsca z duszą – miejscowości tematyczne Warmii i Mazur: http://www.miejscazdusza.pl/	Strona założona przez Partnerstwo „Miejscza z Duszą. Miejscowości Tematyczne Warmii i Mazur”, którego sekretariat prowadzi Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych z siedzibą w Elblągu. Można na tej stronie znaleźć informacje nt. miejscowości wchodzących w skład Partnerstwa, w tym odbyć wirtualną podróż po nich.

**Wioski i zagrody tematyczne
Lubelszczyzny:**
<http://www.lubelskie.pl/?pid=2731>

Strona prowadzona przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, gdzie opisano wiele wiosek tematycznych z tego regionu.

**Polska Izba Produktu
Regionalnego i Lokalnego:**
<http://www.produktyregionalne.pl/>

Na stronie Izby można znaleźć informacje nt. jej działalności oraz nt. systemu jakościowego „Jakość Tradycja”, a także różne bieżące informacje związane z tematyką tradycyjnych produktów regionalnych i lokalnych.

Mapa Kultury:
<http://www.mapakultury.pl/>

Spółdzielniowy portal kulturowy założony przez Narodowe Centrum Kultury, którego głównym narzędziem jest Interaktywna Mapa Polski. Za jednym kliknięciem można poznać Ludzi, Miejsca, Klimaty związane z kulturą interesującego regionu. Po zarejestrowaniu się można dodawać swoje wpisy, multimedia, wyznaczyć szlaki kultury stając się tym samym częścią społeczności „Uważnej na Kulturę”.

**Stowarzyszenie Demokracja
Bezpośrednia:**
<http://www.demokracjabezposrednia.pl/>

Na stronie tego Stowarzyszenia, mającego siedzibę we Wrocławiu, zamieszczono wiele informacji nt. demokracji bezpośredniej, jej form, podstaw prawnych oraz pojęć z nią związanych, a także aktualnych wiadomości odnoszących się do tego tematu.

- **Wydawca**

Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich
ul. Smolna 13 pok. 307
00-375 Warszawa
Tel.: 22 / 826 28 84
<http://www.faow.org.pl>
e-mail: dobry.start@faow.org.pl

Publikacja przygotowana w ramach projektu
„Dobry Start – centra wspierania i informacji organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich” ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Redaktor prowadząca

Bożenna Wójcik
przy współpracy
Urszuli Budzich-Tabor

Projekt i skład

StudioDan.pl

Platforma
edukacyjna
projektu

Co powinien zawierać statut?

Gdzie złożyć wniosek o dofinansowanie?

Jak napisać dobry projekt?

Dowiedz się więcej o zakładaniu stowarzyszeń i fundacji, zarządzaniu nimi i pozyskiwaniu środków oraz o wielu innych sprawach związanych z prowadzeniem wiejskiej organizacji pozarządowej!

Więcej informacji pod adresem

www.ds.org.pl/moodle oraz www.faow.org.pl

Zarejestruj się na platformie e-learningowej projektu **Dobry Start!**

**Krajowe Centrum Informacyjne
Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich
ul. Smolna 13 pok. 307
00-375 Warszawa
tel.: 22 / 826 28 84
e-mail: dobry.start@faow.org.pl
<http://www.faow.org.pl>, <http://ds.org.pl>**

